

NAŠ ROD

LETNIK X.

LETO 1938./39.

4

Kaj nam bo letos prinesel Miklavž?

Izvedeli smo, da bo letos Miklavž zelo radodaren. Posebno lepe knjige je pripravil za naše otroke. Za vse je skrbel: za najmanjše, ki še ne znajo čitati, za male, ki že znajo, in za večje, ki že gladko čitajo.

Za najmanjše ima pripravljeno lepo slikanico »Živali«. Na desnih straneh so natisnjene živali v več barvah, na levih pa samo obrisi teh živali. In veste zakaj? — Zato, da jih lahko najmanjši sami pobarvajo s svojimi barvicami — svinčniki ali vodenimi barvicami.

Za male, ki že čitajo, je pripravil dvoje lepih slikanic: Prva se imenuje »Pisane lutke« in je vsa okrašena z lepimi barvami. Besedilo je naročil pri pisatelju *Josipu Ribičiču*, slike pa pri slikarici *Kseniji Prunkovi*. Ko je bila knjiga gotova, je dejal Miklavž: »Ta bo pa za deklice!«

Za male in večje dečke pa je naročil slikanico, ki nosi naslov »Tinkin zajček«. Besedilo te knjige je naročil pri pisatelju *Josipu Ribičiču*, slike pa pri slikarju *Francetu Miheliču*. »Pa naredite tako, da bodo dečki lahko slike pobarvali,« je ukazal Miklavž slikarju. Slikar je ubogal Miklavža in narisal 46 celostranskih slik, ki se dajo vse lepo poslikati. Na drugih 46 straneh pa je opisana čudežna zgodba junaškega »Tinkinega zajčka«.

»Kako pa bodo prišli naši malčki do Tvojih knjig?« smo vprašali sv. Miklavža.

Miklavž si je pogladil brado in odgovoril:

Nič lažjega kot to! *Starši malčkov napišejo Mladinski matici v Ljubljani, Frančiškanska ulica, pismo, naj Mladinska matica naroči pri meni eno ali več teh knjig za njihove otroke. Drugo storim že sam.*

Naslovna slika: Hej, vleci!

Foto: Cools Philippe Crepsa - Anver - Belgija.

»Naš rod« izhaja v Ljubljani med šolskim letom in ga prejemajo naročniki »Mladinske matice, ki plačajo naročnino za list in publikacije »Mladinske matice«, v mesečnih obrokih po din 250.

List izdaja »Jugosl. učiteljsko združenje« — sekcija za dravsko banovino v Ljubljani, zanj odgovarja Metod Kumelj.

Glavni in odgovorni urednik Josip Ribičič.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani (predstavnik Francè Štrukelj).

NAŠ RŮD

LETNIK X.

LETO 1938./39

4

M. Sever

S V O B Ó D E S E M E

*Svobóde seme je vzkalilo,
pognalo žarni cvet.
Plamteče tja v širni svet
je rodu govorilo:*

*»Jaz kri sem bratov,
kri junakov,
ki tla je rodna napolnila
in z blagoslovom jih rosila.*

*Čemu?
Zato: Da se razraste
svetle Svóbode zlató,
kot klasje plodno vzvalovi
čez domovino vso ...*

*Jaz sem utrip srcá,
sem vzdih in krik gorjá,
sem sólza majke,
stok devojke,
sem gneva in trpljenja kal,
sem molk bolesti, mučeništva,
osvete misel, zmagoslavja val.*

*Krvava sem daritev
na oltarju očetnjave,
vroča sem molitev,
puhteča gor v višave.*

*Glej, cvet je moj žareč
kot kres plamteč,
mogočen je, ves rod družječ:
svobóde cvet cvetoč,
ves mladi rod obsevajoč.»*

Anton Ingolič

S I R O T E

Ilustriral
Fran Mihelič

5.

Domenili so se, da odidejo v svoj novi »dom« že v torek.

Štef je hotel oditi takoj po obedu. Vendar ni šlo tako lahko, kakor si je predstavljal. Pri županovih je služil skoraj dve leti, zato mu je prostorna in lepa hiša postala drugi dom. Res, mnogo je moral pri tej hiši pretrpeti. A vsega tega se zdaj ob slovesu ni spomnil. V misel so mu prihajali drugi dogodki. Spomnil se je zimskih večerov, ko so luščili korožo, fižol ali bučnice in so prišli k njim ljudje iz vse vasi. Pogovora in smeha ni bilo ne konca ne kraja. Pa kožuhanje in obrezovanje repe in korenja! In koline! Nikjer ni bilo toliko ljudi kakor pri županovih! Tu je bilo res veselo in delo se je opravljal kar samo od sebe! A tudi poleti je bilo mnogo lepega! Na primer košnja! Letošnja je bila zanj nekaj posebnega: prvič je kosil v družbi večjih fantov in mož! Vse ga je občudo-

valo, ker ni zaostajal za drugimi! In kako naj zapusti hlev z živino, ki mu je naravnost prirasla k srcu! Tam stoje junice, katerih rast je spremljal od prvih dni! Pripuščal jih je on, prvi jih je on gnal na pašo in prvi celó zapregel. Pa Rjavec, ki ga je jezdil skoraj vsak dan! Tisoč in tisoč stvari se je zdaj nenadoma oglasilo in ga klicalo:

»Štef, zakaj nas zapuščaš? Ostani pri nas! Tu ti je bilo kljub vsemu lepo! Če je bil gospodar trd s teboj, pa smo ti mi dajali nekaj veselja. Kako se boš privadil drugod? Še huje se ti bo godilo! Stradal boš in trpel! Posebno v jami! Daj, prosi gospodarja odpuščanja! Mogoče se te usmili!«

Naslonil se je na jasli in se razjokal.

»Saj bi ostal,« je v mislih odgovarjal, »a gospodarja ni mogoče pregovoriti, saj ga poznam. Kar reče, to se mora izpolniti! Še nikoli ni vzel besede nazaj. Micka mi je povedala, da ima že drugega pastirja.«

Vendar je šel Micko, najstarejšo dekle, še enkrat vprašat, ali je to res.

»Kakor sem ti povedala,« je dejala Micka, »že v nedeljo bo prišel. Je tudi iz Haloz! Hodi še v šolo! Saj jih poznaš: glavno je pač bilo to, ker si postal večji in bi ti morali dati nekaj denarja, za šolarja pa je dovolj, če mu dajejo hrano in obleko! Čeprav ne bi bilo tistega v gozdu, bi moral oditi, ker si postal za pastirja prevelik, za hlapca pa še tudi nisi!«

»Tako je torej!« je vzkliknil Štef. »Zdaj bom menda laže šel od hiše.«

»Povem ti, da slabše ne bo nikjer; samo priden in pošten bodi, kakor si bil pri nas!« je nadaljevala Micka. »Da bi bila jaz pred dvajsetimi leti odšla, bi bilo drugače z menoj. A zdaj? Kam hočem, ko sem pri tej hiši pustila vso svojo moč in tudi zdravje? Hvaležna sem lahko, če mi dovolijo, da tu počakam smrti!«

Štefu je postalo še huje. Stopil je k dekli in jo prijel za roko, rekoč:

»Hvala, Micka, za vse!«

Micka mu je stisnila roko:

»Srečno, Štef! Naj se ti dobro godi v življenju, zaslužiš si!«

Potem se je obrnila vstran in si obrisala solze.

Štef je opogumljen stopil pred gospodinjo in ji povedal, da odhaja.

Gospodinja se je zavzela:

»Že greš? Saj bi lahko nekaj časa še ostal! Si dobil že drugo službo?«

Štef pa ni odgovoril. Gospodinja je nadaljevala:

»Čemu bi danes hodil? Kdaj si že videl, da so hlapci odhajali ob torkih? V nedeljo pridejo in tudi gredo! Tudi ti boš počakal do nedelje!«

Štef pa je bil za trdno odločen, da odide takoj, zato je ponovil:

»Ne bom več čakal, dajte mi moje stvari!«

Gospodinja se je razhudila:

»Kakšne tvoje stvari? Vse to sem ti jaz kupila in zdaj ti jih dam, če hočem!«

Štef se ni dal ugnati, pogumno je spregovoril:

»Moje so, ker sem jih zaslužil! Tako je bilo pogojeno!«

Gospodinja je zardela od jeze:

»Glejte ga, pobalina, zdaj mi bo še ugovarjal! Molči in ženi na pašo! V nedeljo pa dobiš svoje cunje in si jih nesi, kamor hočeš!«

Štef pa ni odnehal, kajti zdaj je vedel, zakaj ga hočejo obdržati še do nedelje. Odločno je ponovil:

»Tako mi jih dajte, jaz moram proč!«

Gospodinja je jela na ves glas kričati. Očitala je Štefu nehvaležnost in vse mogoče druge grehe. A ker je vztrajal pri svojem, je le odšla v zadnjo sobo, prinesla obleko in čevlje ter vse skupaj vrgla preko praga na dvorišče z besedami:

»Ná, tu imaš svoje cunje! Pa glej, da se mi pri priči pobereš!«

Potisnila je še Štefa na dvorišče in zaloputnila vrata za njim.

Štef je kot ukopan obstal sredi dvorišča pred svojo obleko in čevlji. Že je hotel zakričati nekaj strašnega, pustiti svoje stvari in pobegniti, tedaj

pa je pristopila Micka, mu pobrala obleko in čevlje ter mu oboje potisnila v roke in spregovorila:

»Štef, vzemi, kar je tvoje! Ne ženi si tega k srcu! V tej hiši ni ljubezni! Ná, tu pa imaš nekaj, da ne boš odhajal kakor berač!«

Stisnila mu je v roko robec, v katerem je Štef otipal nekaj trdega. S težkimi koraki je odšel. Šele ko je bil zunaj vasi med polji, je sedel v travo in se bridko razjokal. Za dveletno delo so ga torej zdaj pognali čez prag in še kosa kruha mu niso dali na pot! Šele ko se je spomnil na Micko, se je zjasnilo v njem. Razvezal je robec. V njegovo veliko začudenje sta se zakotalila iz njega dva srebrna kovanca po petdeset dinarjev.

»Saj so še dobri ljudje na svetu,« si je rekel.

Obrisal si je solze, spravil denar in se odpravil dalje med polji. Ko je prišel blizu gozda, je zavil daleč vstran od prave poti, še dvakrat, trikrat menjal pot, dokler ni naposled prispel v jamo.

Tu sta ga Tinček in Trezika že čakala.

Tinček, ki je prav tedaj stopil iz kolibe, ga je vesel pozdravil:

»Pozdravljen in dobrodošel! Pridi in oglej si naš dom!«

Tinček je odprl vrata na stežaj. Štef se je kar zavzel. Streha je bila že popravljena, okence je imelo barvasto steklo, čeprav nekoliko premajhno. Ob ognjišču je stala polica in na njej lončeni lonci razne velikosti, dva krožnika, štiri žlice, dolg kuhinjski nož in še nekaj drobnarije, ki je Štef na prvi pogled ni mogel razbrati. V drugem kotu je na ležišču, ki je bilo napravljeno iz desk in nastlano s suho travo, čepela Trezika, držeč svojo punčko v rokah. Široko je odpirala oči in usta, kakor da vsega tega ne more še doumeti.

»Od kod si dobil vse to?« je Štef končno vprašal.

»Vse to je moje in zdaj naše!« je le-ta odvrnil slovesno. »Vse te stvari sem letos prinesel iz mesta; to sem

našel tu, ono dobil drugod. Doslej jih je imela Pehta, a so moje, zato sem jih tudi vzela! Pojdi z menoj, da boš videl, kako sem poskrbel za vse!»

S temi besedami je odpeljal Štefa nekoliko v stran od kolibe, kjer je bila za vitko brezo privezana koza.

»Čigava je?« se je Štef zavzel.

»Ali ne veš, da je Rogača najina s Treziko?« je zmagoslavno odgovoril Tinček in pokazal na Treziko, ki se je tudi približala. »Pehta je večkrat ponavljala, da je to edino najino premoženje. Kadar naju je podila, je vselej dejala, naj vzameva Rogačo in odideva! Dobila jo je od naji-

nega očeta, da bi imela za naju mleko! Zdaj nam bo prav prišla. Brez mleka bi težko izhajali. Štef, boš videl, kako nam bo še lepo! To in ono pa bom še prinesel iz mesta. Ali imaš ti kaj?«

Štef je izvlekel iz žepa robec, ga razvil, da sta se petdesetaka zalesketala v zahajajočem soncu, in zaklical z rahlim ponosom:

»Tole imam!«

Tinčku so zažarele njegove drobne črne oči, pomel si je roke in dejal:

»No, zdaj se nam ni bati ničesar! Shrani denar, jutri bomo napravili natančen načrt, kaj bomo kupili. Bojim se le, da Slavka ne bo! Saj veš, kako je bojazljiv. Obljubil sicer je, a Bog ve, če se ne bo nazadnje še zbal! Sicer sem mu zatrdil, da bo lahko hodil od tod v šolo, a zdaj bi moral biti že tu!«

Štef, ki se je spomnil, da je sam težko odhajal, je menil:

»Mislim, da bo prišel. Ali na večer ali jutri navsezgodaj! Kako sta se vidva izmuznila?«

»Nič izmuznila! Dejal sem, da greva v mesto, pa sva lepo odšla že zjutraj! Čez noč sem bil že vse pripravil, tako sva samo vzela torbo in nahrbtnik in vse to prinesla sem. Potem je

ostala Trezika tu, jaz pa sem odšel po kozo. Tudi to ni bilo težavno, ker sem vedel, da Pehte ne bo doma!«

Nato je jel Tinček na dolgo in široko pripovedovati — takšna je bila njegova navada — kako je urejeval novi dom, ki ga je nazval vila »Tihi log!«. Potem sta oba odšla v gozd in prinesla dračja in drv. Zakurila sta na ognjišču in vrgla v ogenj krompir, ki ga je tudi priskrbel Tinček. Mrščilo se je že, ko so vsi trije sedeli pred kolibo in pričakovali Slavka.

»Samo on še naj pride, potem pa bo lepo!« si je želel Štef.

Tako so sedeli tam pred »Tihim logom!«. Trezika je molčala in stiskala k sebi punčko, Štef in Tinček pa sta se po tistem razgovarjala. Rahla groza jim je ležala na srcu, a niso si je upali izdati drug drugemu. Gozd je skrivnostno šumel okoli njih, mrak je padal nanj počasi in komaj vidno. Težko in nestrpno so čakali.

Slavko je medtem bojeval hud boj.

Sklenil je bil, da pobegne naravnost iz šole. A takoj po obedu mu je gospodar velel, naj gre gospodinji odganjat muhe, vmes pa naj pazi na svinje. Zdaj se je Neža odločno zavzela zanj. Dejala je gospodarju, naj ga vendar pusti v šolo, saj bo spet treba plačati kazen. Na svinje bo sama pazila in tudi h gospodinji bo pogledala od časa do časa.

»Tako bo, kakor sem zapovedal!« je zaključil gospodar. »Zapomni si, Neža, pri tej hiši sem gospodar še vedno jaz, ti si pa dekla! Slavko, si razumel?«

S temi besedami je odšel iz sobe, zapregel in se odpeljal na njive.

Neža pa je dejala Slavku:

»Pojdi kar v šolo in nič se ne boj! Na gospodinjino bom že jaz pazila, ti ji tako ne moreš pomagati, če ji postane hudo!«

Slavko se je še nekaj časa obotavljal, naposled pa je le odšel.

Kako so se mu širile prsi, ko je stopal po širokih stopnicah proti svojemu razredu! Med poukom je kot zamaknjen zrl v učitelja in prežal na

vsako njegovo besedo. Dà, dà! Pojde v jamo, samo da bo lahko hodil v šolo! Kaj mu mar, če bo jedel vsak dan samo enkrat, samo da bo smel zahajati v ta svetel hram učenosti!

Po prvi uri pa mu je vedno češče prihajala na um bolna gospodinja. Zaskrbelo ga je, če je mogoče v tem trenutku sama in je planila iz postelje. Če ni nobenega pri njej — Neža je pozabljiva in ima delo — bi lahko izdihnili v mlaki svoje krvi. Kdo drugi bi bil kriv njene smrti kakor on, Slavko! Ta misel mu je postajala z vsako sekundo groznejša, slednjič je napolnila vse njegovo srce!

Na jamo je pozabil. Nazadnje mu je bilo tako grozno, da je v drugem odmoru pobegnul domov.

Neža se je zavzela, ko ga je zagledala.

»Gospodinja mirno spi, tako mirna že dolgo ni bila! Zaprla sem vetrnice in muhe ji prav nič ne nagajajo! Kar vrni se v šolo!«

Slavko se je nekaj časa obotavljal, ko pa je Neža odšla na vrt, je naglo stopil v bolničino sobo.

Bila je temna in še bolj zatohla kakor navadno. Če ne bi bila gospodinja tako bleda v obraz, bi jo težko opazil. Tiho je pristopil k njeni postelji. Res, mirno je spala. Niti sopla ni tako glasno kakor običajno. Muh je bilo malo. Vendar si je vzela vejo in mahal z njo okoli sebe, da je nekaj delal in ga ne bi obšle težke misli.

Naposled je gospodinja odprla oči. Zbegano se je ozirala okoli sebe, dokler se ji ni pogled ustavil na Slavku. Dolgo je zbirala moči, da je mogla izpregovoriti v pretргanih stavkih:

»Ti si, Slavko? ... Želim, da bi bil srečen ... a bojim se, da pri naši hiši ne boš našel sreče, kakor je nisem našla jaz ... Prej mi je bilo hudo ob misli na smrt, zdaj se je ne bojim več ... Naj pride, pripravljena sem.«

Slavko je nepremično strmel vanjo. Niti treniti si ni upal. V njegovem srcu ni bilo groze, marveč čudovita skrivnost, ki je še nikoli ni občutil.

Bolnica ga je še gledala nekaj hipov, nato je počasi zaprla oči, dihanje je postajalo vse tiše in tiše in je naposled utihnilo.

Šele tedaj se je zavedel, kaj se je zgodilo. Planil je na dvorišče in ves iz sebe zaklical Neži, ki je trebila na vrtu buče:

»Neža, gospodinja umirajo!«

Neža je vzkliknila in stekla v sobo. Slavko ji je sledil. Pristopila je h gospodinji, jo prišla za roko in jo je nekaj časa tresla, potem pa jo je pokrižala na čelu, ji sklenila roke na prsih in vzdihnili:

»Bog jim daj sveta nebesa!«

Nato je pokleknila pred posteljo in začela na glas moliti. Slavko je pokleknil in molil z njo. Čez obraz umrle je bil razlit čudovit mir. Ko sta odmolila, je dejala Neža Slavku:

»Pa je res dobro, da si prišel! Radi so te imeli, zato so te poklicali še za zadnjo uro k sebi. Škoda jih je bilo; če bi še živeli, bi bilo zate dobro, tako pa ne vem, kako bo!«

Tako se je zgodilo, da se je Slavko odpravil z doma šele v mraku, ko je gospodinja ležala že na parah. Z nočjo je prispel do kolibe, pred katero so ga še vedno čakali Štef, Tinček in Trezika. Radostno so ga pozdravili. Toda vest o smrti jih je pretresla. Plašilo jih je, ker se je začelo njihovo novo življenje s smrtjo. Nekaj časa so še sedeli pred kolibo, potem pa brez besede odšli spat.

SE NADALJUJE

BOŽIČNA PRAVLJICA

V deveti deželi je na božični večer umiral dober in moder kralj. Umiral je, pa ni mogel umreti. Gledal je v božično drevo na mizi in težke misli so mu rojile po glavi. Tri sinove ima, vsi trije so dobri in razumni. Vsi trije so hrabri junaki. Kateremu naj prepusti kraljestvo? Kateri je najvrednejši? Gleda kralj v lučke na drevescu, gleda v angela, ki se ziblje vrh drevesca. Pa se mu zdi, da mu je angel vdahnil srečno misel. Skloni se na postelji in zašepeta:

„Naj pridejo moji sinovi k meni!“

Ministri in velikaši se umaknejo od postelje in trije sinovi stopijo h kraljevi postelji.

Stari kralj jih dolgo gleda, potem pa jim veli:

„Nocoj je božični večer. Stopite v mesto med ljudi in pogledajte, če je vse prav med njimi. Kjer ni prav, pa storite tako, da bo prav. Potem se vrnite in povejte. Najvrednejšemu prepustim kraljestvo!“

Bratje se poklonijo in odidejo. Ministri in velikaši pa se čudijo, a ne rečejo nič. Sedejo okrog

božičnega drevesca. Tam čakajo, da se kraljeviči vrnejo.

Dolgo čakajo. Svečke na drevescu so skoraj dogorele, ko se vrne najstarejši kraljevič. Stopi pred očetovo posteljo in pove:

„Hodil sem po mestu in gledal skozi okna. Okna bogatih so bila razsvetljena, okna revežev pa ne. To se mi ni zdelo prav. Pa sem nakupil toliko božičnih drevesc in jih daroval revežem, da so sedaj vsa okna v mestu razsvetljena. Vsi so sedaj srečni in dobre volje. In ko so izvedeli, kdo sem, so dejali, da sem dober in blag.“

Kralj zadovoljno pokima s sivo glavo. Tisti hip že stopi drugi sin v sobo, se prikloni kralju in pripoveduje:

„Dragi oče in kralj! Storil sem, kakor si velel. Vse mesto sem prehodil. Nazadnje sem stopil še v gostilno. Tam so se ljudje prepirali. Še malo pa bi se stepili. Pa sem stopil mednje in jim dejal: ‚Mir z vami! Pojdite domov in ljubezen naj vlada med vami.‘ Ko so ljudje zvedeli, kdo sem, so dejali: ‚Ta je miroljuben. Če bo ta kralj, bomo vedno v miru živeli.‘“

Kralj zadovoljno pokima z glavo in pogleda proti vratom. Tam je že prestopil najmlajši sin prag. Ves je v zadregi, ko sede na posteljo k očetu in ga prosi:

„Odpusti mi oče in kralj! Nisem mogel med ljudi, kakor si velel, da pogledam, če je vse prav. Glej, na poti sem zagledal malega dečka v snegu na tleh. Ves premrznel je ležal tam. Ves dan je beračil pa se je utrudil in zaspal. Odneseš sem ga v prvo hišo. Tam sem pomagal, da smo ga obudili k življenju. Ko si je opomogel, sem ga pripeljal v grad. Sedaj je spodaj med kuharji. Lačen je in ves sestradan. To je trajalo

tako dolgo, da nisem mogel izvršiti, kar si od mene želel.“

„Hm,“ odgovori kralj. „Pa kaj so rekli ljudje, ko so videli, kaj si storil?“

„Ljudje?“ se čudi mladi kraljevič. „Kaj naj bi rekli? Saj niso vedeli, kdo sem!“

Tedaj se kralj skloni na postelji in pokaže na najmlajšega:

„Razglasite po vsem kraljestvu, da je ta, moj najmlajši, moj naslednik. On je najvrednejši!“

In je kralj legel in umrl.

Vsi ministri in velikaši so pokleknili in molili. Svečke na božičnem drevescu so ugašale, zunaj pa se je delala nova zarja.

Ina Hohanova

BOŽIČNA

CIN, CIN,
Z NEBA ZLATE DRSIJO SANI,
V NJIH BOŽIČEK V BELEM KOŽUŠČKU SEDI,
CIN, CIN.

CIN, CIN,
PREPOLNE SANI SO DARIL,
VSAK OTROK BO, KAR SI JE ŽELEL, DOBIL,
CIN, CIN.

CIN, CIN,
LE K FRANCKU BOŽIČKA NE BO,
KER JE POREDEN, KER SE OBNAŠA GRDO,
CIN, CIN.

CIN, CIN,
Z NEBA ZLATE DRSIJO SANI,
FRANCEK POREDNI PA V POSTELJI SVOJI IHTI,
CIN, CIN.

France Novšak
GOLOBČKOVA SMRT

Ilustriral M. Sedej

Koliko majhnih, drobnih doživetij je na tem svetu! Koliko hipov izgine izpred naših oči, ki so vedno tako žejne! V vsakem trenutku se zgodi mnogo velikih in majhnih stvari, a mi jih tako malo opazimo.

Ali poznate Ljubljano? Še ne?

Toda čuli ste že, da je tam doma škof, ki birmuje otroke vse naše dežele. Škof prebiva v veliki palači, ki ji pravijo škofija. Mimo palače vodi ulica, po tej pa vozi tramvaj, a od škofije ni daleč do magistrata. To

ulico si morate ogledati, ko pridete v Ljubljano. Zraven je tudi stolna cerkev svetega Miklavža, nato velika knjigarna, takoj za njo pa Vodnikov trg s pesnikovim spomenikom. Tam je pa Ljubljanski trg, ki ga pozna vsak ljubljanski otrok, vse gospodinje, posebno dobro pa golobje.

Ali poznate golobe?

Rečemo jim tudi golobčki, kadar jih imamo radi. To so lepe ptice z rdečkastimi očmi, raznobarnim spreminjastim perjem, ki se ne boje človeka. Žive z njim v mestu, navajeni so, da jih nihče ne podi, da jim ljudje natresajo zrnja in druge hrane.

V novem delu Ljubljane so golobje redki. Zato pa jih je tem več na Starem trgu in pri Sv. Jakobu, v Florijanski ulici in na Mestnem ter Vodnikovem trgu. Družijo se v jate, letajo čez strehe in ulice, spuščajo se na tla in zobljejo. Dobro poznajo ljudi, ki jim strežejo. Stanujejo v žlebovih, na nadzidkih, blizu podstrešij in se ne ločijo od mesta.

Meščani so jih vajeni kakor kmečki človek vrabcev. Zato jih niti ne opazijo.

So pa trenutki v življenju, ko vidi človek vsako stvar silno natančno. Ali je temu kriva žalost ali veselje ali pa dolgočasnost? Kar nenadoma zagledamo na cesti, po kateri hodimo vsak dan, napis, ki stoji tam že leta in leta, a ga nismo opazili ves čas, ugledamo trgovino, mimo katere smo slepo hodili, vidimo tramvaj, ki gre vsak dan mimo nas z istim ropotom — in vse se nam nepričakovano zazdi sila novo in pomembno.

Tako sem šel nekega dne od magistrata proti škofiji. Bila je druga popoldanska ura. Sonce je vroče sijalo na granitne kocke na ulici in ljudje so se vračali v urade in trgovine. Jaz pa sem želel napraviti sprehod na Grad, kajti tam je človek bolj blizu neba in proč od prahu naših ulic, a tam se vedno najde kakšen veterc, da ti ohladi vroče čelo. Blizu šanc je smrekov gozdiček, ki tako lepo vonja po svežini.

Mimogrede sem stopil k Robbovemu vodnjaku, se povzpел na stopnice in gledal proti frančiškankom, po Mestnem trgu, kjer je zavladalo že precej živahno vrvenje, in proti škofiji.

Saj veste, v Ljubljani je mnogo kolesarjev. Gospodje, ki imajo z njimi opravka, so izračunali, da ima vsak šesti Ljubljančan svoje kolo. Trikrat na dan so vse ljubljanske ulice polne koles in njihovega zvonjenja, da se jim človek kar težko umika.

Ko sem se razgledoval s stopnic Robbovega vodnjaka, pa ni bilo skoraj nobenega v bližini. Le sem in tja se je kakšen prikazal. Poletel drevijo kolesa neslišno po gladki cesti, švignejo mimo tebe kakor blisk in od vsega vidiš le zabrisano sliko, ki ti za trenutek vpreže oči.

Tako sem stal pri vodnjaku in zrl po mestu. Tedaj so se odprla hišna vrata nasproti škofiji. Ven je stopila stara ženica s tistimi dobro znanimi potezami slovenske dobrosrčne matere. V starem obledelomodrem predpasniku je nosila nekaj za golobe. Živalce so morale vedeti zanjo, kajti v hipu jih je bila cela jata pred njo, glasno frfotaje in iskaje prostora v njeni bližini.

Mični prizor sem izprva opazoval iz daljave. Predpasnika ženice nisem videl, a vedel sem natančno, da je že zelo star in najbrž zašit na mnogih mestih.

Ne vem, kako mi je pogled splaval naprej, tja na Vodnikov trg, kjer se je vzel na kolo desetletni dečko v kratkih belih hlačah. Zraven njega je stala neka žena v mestni obleki ter mu mahala z rokami. Nemara mu je bila mati.

Dečko je pognal kolo, ki se je v soncu bliskovito bližalo golobom. Vsi veste, da se te živalce umaknejo zadnji trenutek pred vozilom...

Ta hip pa se je zgodilo ravno tako. Golobje so se dvignili.

Toda ne vsi!

Eden je ostal in zobal dalje. Deček na kolesu je bil vse bliže. Golobček

se je vendar hotel dvigniti tik pred kolesom.

Bilo je prepozno!

Peruti so slišno udarile ob tlak. Dečko je šele zdaj opazil drobno bitje. Zapeljal je še nekaj metrov dalje in zavrl.

Golobček je, ko je šlo kolo preko njega, za trenutek obstal. Nato se je dvignil, zaplahotal s perutmi in zletel prav nizko, komaj pol metra nad tlakom, na drugo stran ulice. Že sem menil, da se mu ni nič pripetilo.

Sredi tega poleta pa je nenadoma padel kakor kamen na pločnik pred hišna vrata, kjer je bila v veži prodajalna čevljev. Tam si je ravnokar železničar v službeni obleki ogledoval copate. Ob njem je stala prodajalka, postarna ženska. Oba sta se ozrla na goloba, ki jima je priletel prav pred noge.

»Glejte no, gospod!« je dejala ženska.

»Povozil ga je,« je rekel železničar ter dvignil golobčka. »Ta ne bo več jedel koruze!«

Pristopil sem in videl, kako je glava živalce bingljala.

Golobček je bil mrtev! Kolo mu je šlo čez drobovje, ki je izstopilo iz telesa. Bilo ga je žalostno pogledati.

Tedaj smo se zbrali pri tej veži vsi, ki smo to opazovali. Dečko s kolesom, ženica, ki je natrosila zrnja, in jaz.

Deček je imel v rokah modre volnene kopalne hlačke z belim gumijevim pasom. Približal je oči k živalci in menil:

»Škoda, ker je mrtev!«

»Nič zato!« je mislil železničar.

»Dober bo za ponev.«

»Kaj, golobe jeste?« sem se glasno začudil.

»Da, gospod. Imajo dobro meso, zelo dobro meso.«

Zdi se mi, da mu je pritrjevala tudi prodajalka čevljev.

Ženica pa, ki je trosila zrnje, se je obrnila k dečku.

»Kaj pa tako divje voziš, fant?«

In ne da bi čakala odgovora, se je vrnila čez cesto, kjer so živi golobje brezskrbno zobali njeno zrnje.

Železničar je dalje kupoval zase obutev, dečko pa se je nato obrnil k meni.

»Saj ste videli, da se ni umaknil. Zaradi njega vendar ne morem stopiti s kolesa!«

Anton Mohar

ŽALOST

Zima trka, zebe me.
Veter brije čez polje.
Voda kmalu trd bo led,
kam li pojdemo se gret?

Mama pravi: »Slabo je.«
Očka mrko zre pred se.
Ni obleke, čevljev ni,
to skrbi so, joj, skrbi!

Polna hiša je otrok,
čuj nas ti, preljubi Bog!
Mi smo lačni vsi tako,
da nam že medli telo.

Mize polne so drugod,
topel je vsakteri kot,
smeh, veselje tam otrok,
tu pa žalost le in jok...

Georgij Rajčev

Ž E F R A N

Iz bolgarščine prevedla Kat. Spur
in St. Atanasov.

Ilustriral Penčo Georgijev

Med drevjem in na zelenem travniku so rumeno žarele žafranove glavice. Bilo jih je toliko, da so se že od daleč svetile kakor prižgane svečke.

Dinko se je ustavil. Pogledal je preko travnika in zaklical:

»Babica, glej, poglej, koliko žafrana! Kdo neki ga je posejal?«

Bilo je tretjega dne po Veliki noči. Dinko in babica sta se vračala iz sosednje vasi. Šla sta skozi gozd. Bilo je toplo, sonce je sijalo in ptički so žvrgoleli. Po zraku pa so se podile mušice.

»Kaj ne veš, Dinko, od kod je žafran? Kaj nisi slišal pravljice?«

»Kakšne pravljice?«

»O žafranu! Kako je prišel na svet. To niso cvetice, Dinko, temveč prave božje svečke. Kaj nič ne veš o tistem strašnem cesarju, ki se je imenoval Herod? Slišal je, da se je v betlehemske hlevu rodil čudežen otročiček, nad hlevom pa se je prikazala velika zvezda. Trije modri pa so se prišli poklonit otroku in so mu prinesli bogatih darov. Kajne, kako se je Herod prestrašil! — »Joj,« — si je dejal. »Ko postane otročiček velik, se mu bodo ljudje klanjali kakor cesarju in mojega vladanja bo konec.«

Noč in dan je premišljeval, kako bi ugonobil otroka. Sklenil je poslati ponj. Rekel je, da ga hoče videti in obdarovati.

Ponoči pa se je sveti Materi božji prikazal angel.

»Vstanite in bežite!« je zaklical angel — »sicer bo dete pogubljeno. Zunaj vas čaka oslica. Zajašite jo in pojdite proti puščavi — jaz vam bom kazal pot.«

In ko so prišli cesarjevi ljudje, je bil hlev prazen.

Vrnili so se in povedali cesarju, kaj so bili videli. On pa se je silno razjezil in zapovedal:

»Naj se pokolje vsa moška betlehemska deca od enega do treh let!«

Mislil je, da bo tako pogubil tudi majhnega, čudotvornega dečka.

Carjevi vojaki so se razšli. Trgali so materam iz rok njihovo deco in jo umorili. Otročički so iztegovali ročice in vpili, matere so obupno jokale in si pulile lase — ves Betlehem je jokal. Tri dni in tri noči se

je razlegal stok in jok. Sveta Mati pa je s svojim otročičkom mirno hodila skozi puščavo. Angel ji je kazal pot. Ko so se zaustavljali in počivali, so namah zrasle pred njimi palme in jim dajale senco, iz peska pa je privrela bistra voda.

Matere so pokopale otročičke. Betlehemska zemlja pa se je kakor s svežimi krtinami pokrila z novimi grobovi. Preteklo je leto in grobove je pokrila trava. Preteklo je deset let, matere pa so še zmerom jokale za mrtvimi otroki.

Otrok svete Matere pa je rasel in je s svojo modrostjo presenečal vse pismouke in modrijane v templju. Herod ni vedel, da nebeški car živi in da človek, čeprav je cesar, ne more predrugačiti tega, kar je sklenil Bog. Velik je bil njegov greh. Kadar je šel iz palače, ga je na vsakem koraku spremljal jok mater. Greh mu je razjedal dušo. Matere

pa so vpile: »Hočemo prižgati sveče na grobovih svojih otrok!«

In Bog je slišal jok mater. Usmilil se jih je in iztegnil je desnico. In mahoma je nad vsakim grobom ko svečka zatrepetal majcen, rumen cvet. In ko jih je videl Bog, kako so lepi, je dejal: »Naj taki cvetovi vzcvetejo po vsej zemlji!«

In vzcveli so.

Pri nas jim pravimo žafran.

Ker je Kristus na Veliko noč vstal od mrtvih, cvete tedaj po vsej zemlji žafran: prav kakor bi gorele sveče. Duše umorjenih otrok pa se radujejo z angelci. Vsi otroci, ki jih je bil dal Herod pomoriti, so v nebesih angelci.«

»Kako dober je Bog, babica!«

»Dober, sinko, in noben hudoben človek ne zmore ničesar proti njegovi dobroti.«

Babica je prijela Dinka za roko in šla sta navzdol proti domu.

---

*Kaj bodo delale naše roké? — Slovenske jaslice prelepe bodo naredile!
Kaj bodo delale naše nogé? — V gozdček po mah bodo drobile!
Kaj bomo naredili z usteci? — Jezuščka usteca za darove bodo prosila!
Kaj pa bo delalo naše telo? — Ob pečki topli grelo se bo!
Kaj bodo delale naše oči? — Gledale bodo božična darila!
Kaj pa srčece naše delalo bo? — Naše srce bo deco ob meji pozdravljalo,
ji oblekce tople poslalo, da jih zeblo ne bo več v roke, da veselo jim bo drobno srce.*

Tone Ljubić
MIKLAVŽEV VEČER

Miklavžev večer.

*V ozračju nemir
tisočih src.*

*Kaj neki bo tebi prinesel?
Bonbone, medeni rogljiček,
na vrhu bo pisan konjiček.
Hm, meni pa lepe igrače —
in čevlje in kapo in hlače.*

*Ob strani
rudarjev Francek stoji; molči.*

Njemu srce govori:

*O, naj bi prinesel
očetu mojemu delo,
da v sobici naši
bo zopet veselo.*

*Materi naši pa zdravje.
Vsa revna in suha
tri leta že trudna trpi.
Meni pa kruha,
le kruha.*

Harald Širok

TA NOČ JE SVETA NOČ ...

*Ta noč je polna čuda,
ta noč je sveta noč,
hudoba izgubila
je danes svojo moč.*

*Na nebu nova zvezda,
poglejte, plameni,
prelepo dete v jasliah
na slamici leži.*

*Zatone svetla zvezda,
še danes pojde v kraj,
a luč, prižgana v jasliah,
ostane vekomaj.*

Josip Ribičič
PLES NA ZEMLJI

Holandska pravljica

Ilustriral August Bučik

Neke noči se je luna tako smejala, da so ji stopile solze v oči.

»Joj, glejte, glejte,« je vzkliknila, »kaj takega pa še ne! Saj niso pri pameti! Kako plešejo in skačejo! Hopsa, hopsasa!«

Dobre zvezdice so slišale smeh in se čudile. Zakaj se luna smeje? Saj ni nič smešnega nikjer.

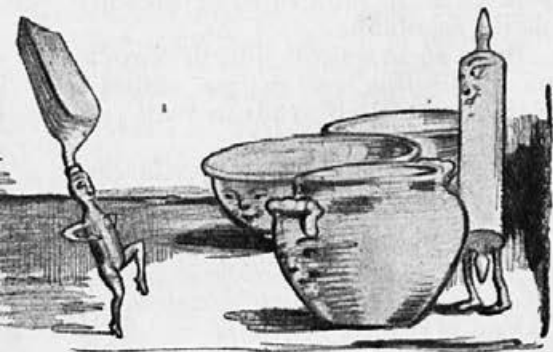
»Tja dol pogledjte, tja dol! Le pogledjte, kaj počno!«

In zvezdice so pogledale. Kar so videle, je bilo zares tako smešno, da so se morale tudi one na glas smejati.

Pa zakaj neki? Kaj se je zgodilo tako smešnega na zemlji? Ali je padel kdo iz postelje. Ali je koga luna

nosila po sreham? Ali so mačke mijavkale na dimnikih? O, ne! Nihče ni padel iz postelje, nihče ni hodil po strehah, nihče ni mijavkal na dimnikih. Ampak so luna in zvezde gledale skozi okno v kuhinjo na zemlji. Tam je bil velik ples. Kdo pa je plesal? Ali je plesal kuhar s kuharico, mesar z mlekarico, dimnikar s služkinjo in pek s perico? Pa mislite, da je gorela luč in je harmonikar vlekel harmoniko?

O, ne! Vse lepše je bilo!

A kdo je dajal luč, če ni svetilka gorela? I, kdo, luna in zvezde so za to skrbele, ki so gledale skozi okno. Tako so luna in zvezde žarele, da je bilo svetlo kakor čez dan.

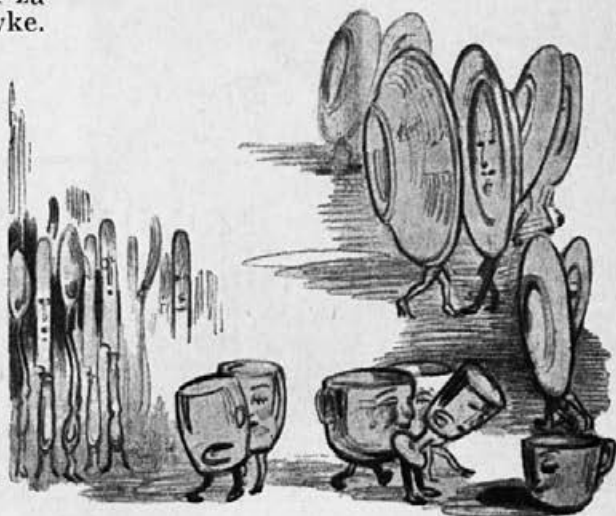
Kdo pa so bili godci, če ni bilo harmonikarja? Ej, godci so bili grebljica in klešče, lopatica in vsi obročki na štedilniku, ponvičnik za kolače in pločevinaste pokrovke. Grebljica je razbijala po ponvičniku: Rompom - pom! Klešče so udarjale z nogo ob nogo: Tink - tink! Lopatica je skakala po štedilniku in obročki so poskakovali: Bim - bim, bim - bum! Pokrovke so zbijale druga ob drugo: Cink, cink! Stara ura pa je skrbela, da ni godba igrala ne prehitro ne prepočasi. Tika, taka, tika, taka, je udarjala.

Kdo pa je plesal? Kdo se je po kuhinji vrtel? Joj, plesalcev pa je bilo mnogo. Spre-daj so se vrtele bele skledе

vsaka z enim krožnikom. Za njimi so se vrteli krožniki med sabo. Bili so veseli, da jim ni treba plesati s trebušastimi, nerodnimi skledami. Krožnik s krožnikom, to je lepše. Hopsa, hopsasa, okrogli obrazki so se jim svetili od veselja. Velikim krožnikom so sledili mali. Ti že niso več plesali, kakor je ura velela. Skakali so kar tjavendan, takole: Hopsa, hopsasa, tralala. Zada-j so se vrtele skodelice in kozarci. Vmes se je nazadnje pomešala še gospoda. To so bile srebrne žlice in žličice in zajemalke. Te so zelo pazile, da se niso dotaknile drugih plesalcev. Le velike skledе in jušnik so sedeli ob steni in se niso ganili. Če je kdo tako debel, temu se ne ljubi plesati in skakati. Raje so gledali ples.

Kaj pa noži? O, noži bi se radi zavrteli, a nihče ni hotel plesati z njimi. »Hvala lepa,« so dejali krožniki. Predobro so poznali nože, da bi z njimi plesali. Marsikakšno prasko so odnesli, če so se z njimi družili. Ko je hotel velik nož povabiti malo skodelico na ples, se je ta tako prestrašila, da se je zakotalila po tleh v kot in tam obležala.

To je nože hudo jezilo! Saj bi lahko med sabo plesali, nož z nožem, a to ni mogoče! Preveč so se sovražili! Pa so se odločili, da bo

plesal vsak zase. In so se pomešali med plesalce in se začeli divje vrteti. Ali, ojoj, kakšna zmešnjava je nastala! Kamor so se zaleteli, povsod je reklo tresk in bums in že je ležal kak krožnik težko ranjen na tleh. Godba pa ni nič slišala, nič videla, igrala je dalje in ura je venomer tiktakala. Noži so se vedno hitreje vrteli med pari in delili udarce na desno in udarce na levo. Nazadnje se je velik kuhinjski nož zaletel v trebušasti jušnik. Jušnik se je zavalil po tleh in se zaletel v klešče. Klešče so se prevrnile in z nogo sunile v lopatico na štedilniku. Lopatica se je prevrnila s štedilnika in padla na pokrovce. Vsi godci so naenkrat ležali na tleh, le obročki na štedilniku so še razbijali:

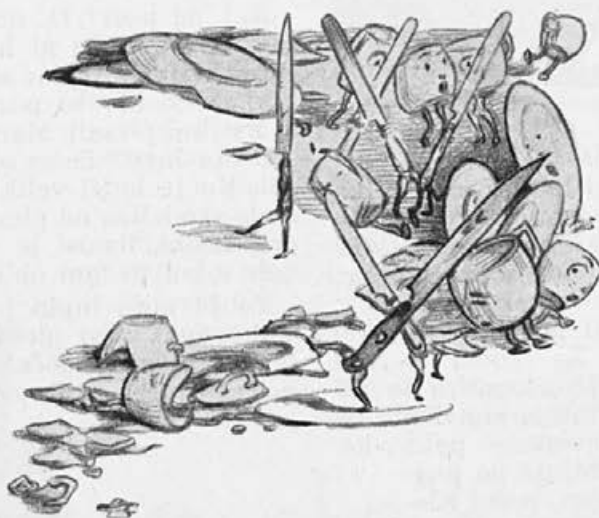
bim-bum, bim-bum! Plesali pa so samo še noži. Vsi ostali plesalci so prestrašeni zlezli v omaro, da si tam obvežejo rane. Vsi so se jezili nad noži, ki hočejo biti povsod gospodarji.

A nožev to ni motilo, plesali in vrteli so se dalje.

Tedaj se je luna nehala smejati in je vzklíknila: »Kaj pa mislite? Ali naj taki sodrgi še svetimo z neba? Naj plešejo v temi, ako hočejo!« In se je luna in so se zvezdice skrile za oblake.

Bum, so še enkrat udarili obročki na štedilniku, potem pa utihnili. Noži so se nehali vrteti in vsak je v temi poiskal svoj prostor.

Le stara ura je dalje merila čas: tik-tak, tik-tak.

PROSIM! HVALA!

- »Mama, kos kruha mi daj!«
- »Ne razumem, Peter!«
- »Mama, rad bi imel kos kruha!«
- »Še vedno ne razumem!«
- »Mama, prosim za košček kruha!«
- »Zdaj pa razumem. Na, vzemi!«
- »Hvala, mama!«

Pavel Kunaver

UBOGA GMAJNA!

Ilustriral Henko Smrekar

»Vzemite me s seboj! Očka! Vzemite me s seboj!« je milo prosil Tinček, sin malega mestnega trgovca v stari Ljubljani. Oče pa je temno gledal, ko si je opasoval široki jermen s torbo in dolgim nožem.

»Mati se boji. Časi so nemirni in ceste niso več posebno varne,« je čez nekaj časa odvrnil. Zadnje besede je slišala mati, ko je prinesla možu še nekoliko brašna.

»Kaj še vedno prosi? Ravno kar mi je povedala sosedica, da je krofasti krojač iz Radovljice tudi v Polhovem Gradcu hujskal kmete na upor. Joj! Uboga moja sestra!« je zastokala mati.

Bila je doma iz Polhovega Gradca, z dobre kmetije, in vsa nemirna zaradi vesti o uporih po kmetih in o maščevanjih nenasitnih plemičev je prosila moža, da bi šel pogledat na dom. Ker pa je Tinček le prosil in prosil, je oče pristavil:

»Glej, Nežka! Res je kar čudno na deželi sedaj. Toda kmetje vedo, da smo meščanje po večini na njihovi strani in nič ne maramo za te pijavke plemiške krvi in tuje narodnosti. Zato se za fanta in za sebe za enkrat še ne bojim. Do Polhovega Gradca imava na mojem konju komaj dobri dve uri.«

»No, pa naj gre! Samo pazi nanj! Vse, kar imam rada, bo danes tam pod Sv. Lovrencom!«

Tinček je planil k materi in jo objel, nato pa pred očeta in iskrečih oči ga je vprašal:

»Oče, ali naj tudi jaz vzamem svoj nožič?«

»Kar vzemi!« je odvrnil oče. »Če naju bodo napadli komarji, boš komu vsaj kri puščal!« je še smeje dodal.

Dobre pol ure nato sta oče in sinko na konjih zapustila dvorišče in odjezdila preko trga proti mestnim vratom. Dasi je bilo na trgu živahno kakor običajno, vendar je bilo drugače. Danes so kmetje manj ponujali svoje blago, stali so pa tem več v gručah in si živo pripovedovali dogodke. Marsikatera žuljava pest se je dvignila in groznje so padale. Meščani so prisluškovali tem pogovorom, dodajali, kar so izvedeli o uporih kmetov na Koroškem in Štajerskem, in ugibali.

Za temnimi mestnimi vrati je jezdeca sprejelo prelepo polje, ki ga je obsevalo toplo majsko sonce. Diven dan nemirnega l. 1515., ki je videlo toliko trpljenja slovenskega kmeta!

Oče je krepkeje stisnil k sebi dečka in pritisnil ostroge konju v bok, da je odpeketal po prašni poti ob Gradaščici navzgor. Do Dobrove sta še srečavala kmete na potih in tudi na polju je bilo še nekam živahno za te ne-

mirne čase. Toda od Dobrove dalje je postajalo po ozki dolini vedno bolj tiho in čudno samotno.

»Le zakaj sem te vzela s seboj!« je dejal oče in se boječe in ljubeče ozrl na svojega sinka, ki je veselo sedel pred njim na konju.

»Oče, nikar se ne bojte zame! Če bo treba, bom tudi jaz udaril! Zadnjič sem napodil v beg celo Bregarjevega Janeza in Mrakovega Nacka, ki sta enajst let stara!«

Oče se je nehote nasmejal junaškimi tolažbam svojega Tinčka. Toda smeh mu je zamrl na ustnicah, ko je celo v Dvoru našel vas kakor izumrto. Le par žensk, ki so stale pred durmi, se je pred neznanim jezdecem naglo skrilo v uborne kočice. Še bolj je vzpodbodel konja, da so se naglo približali Polhovemu Gradu. Še preden so zagledali grad, je Tinček vzkliknil:

»Oče! Dim!« Osupli oče še ni imel časa odgovoriti, ko je Tinček zopet zaklical: »In rogovi! In — kričanje!«

»Jezus! To je upor!« je zastokal trgovec in že je hotel obrniti konja. Toda spomnil se je milih prošenj žene, da naj pogleda k sorodnikom. Zato je zapodil konja še bolj in po stranski stezi so dospeli do kočice na mali vzpetini. Že s stene so zagledali grad v plamenih in silno vpitje je donelo od tam. Trgovec pa je planil s konja in s sinčkom v kočico. Na pragu ga je srečala vsa objokana žena. »Franca! Kaj pa se je zgodilo?« je še zaklical trgovec svoji svakinji, ki mu je, topeč se v solzah, v kratkih besedah povedala vso zgodbo:

»Krofasti krojač iz Radovljice in kmet Klander sta bila pred par dnevi tukaj in sta naše že itak jezne može in fante nagovorila, da naj se upro graščaku. Danes ponoči so se sestali gori pri Sv. Lovrencu in ko se je daniilo, so napadli grad. Grajski so se dolgo branili in mnogo naših je padlo. Končno pa so le udrli noter, pobili vse, ki so jim prišli v roke, zažgali grad in sedaj pijo na žive in mrtve. Toda, poglej noter! Moj mož je grozno ranjen!« Iznova so se ženi udrle solze in šla je naprej pred preplašenima gostoma v sobo, kjer je na postelji, pogrjnjeni s čistimi rjuhami, ležal čez glavo s krvavimi rutami obvezan krepak, a sedaj nezavesten kmet.

Kakor senca je za materjo hodil deček desetih let. »Tomažek,« mu je rekla mati. »Pojdita s Tinčkom ven pred kočico.« Dečka sta iz žalostne sobe urno smuknila pred kočico, od koder sta strmela v goreči grad, kjer so se podirale strehe in zidovi.

»Zakaj pa so napadli grad?« je vprašal Tinček.

»Ti ne veš, kako so mučili naše ljudi!« je vzdihnil Tomaž. »Ob vsakem lepem vremenu so morali kmetje na tlako, ob grdem pa so morali delati na lastnem polju. Desetine pa je graščak toliko pobiral, da nam je komaj še ostalo toliko, da nismo čez zimo od gladu umrli.«

»To je pa hudo!« je pritrdil Tinček.

»Pa to še ni vse. Lešnikov Janez je bil najboljši fant pri nas. Zadnjič pa

se ni zadosti globoko priklonil graščaku, pa ga je vrgel v ječo. Lešnikov oče so šli prosit za sina na grad, pa so ga s psi nagnali dol. Ko pa so ga psi trgali, se je graščak smejal s stolpa doli.«

»Pri nas v mestu pa se nihče ne upa tako postopati z ljudmi!« je malone ponosno pripomnil Tinček.

»Vam je lahko v mestu!« mu je žalostno pritrtil Tomaž. »Pri nas pa ima glavno besedo valpet železnik. Naš človek je, pa nam naredi več škode kakor sam graščak. Posebno našega Andreja sovraži.«

»Zakaj pa?« je vprašal Tinček.

»Andrej je že šestnajst let star in je zelo pogumen,« je pojasnjeval Tomaž. »Ko je graščak poslal valpta pred Božičem k nam po desetino, je ta zlobnež jemal mnogo več, kakor bi smel. Oče so se upirali, pa ni dosti pomagalo. Ko so nakladali na voz, je valpet snel izpod stropa še eno gnjat, ker je mislil, da ga nihče ne gleda. Pa je Andrej priskočil, mu iztrgal gnjat in zaklical: »Ne boš kradel, ne! Saj si itak preveč naložil.« Valpet ga je strupeno pogledal, pa se ni upal ničesar storiti, ker je prišlo ravno par sosedov k očetu. To pa mu je rekel, da bosta že obračunala.«

Zopet je zagrmelo na gradu. Velik stolp se je podrl in roji isker so se dvignili proti nebu. Tedaj je prisopihal po bregu mlad fant. Bil je Andrej. Obraz je imel ožgan in krvava brazda se mu je vila preko čela.

»Joj, Andrej!« je zaklical Tomaž. »Kdo pa te je?«

»Valpet! Pa ni nič hudega! In ušel mi je čez zid v goščavo. Samo klical je od daleč, da me bo posebej zatožil!«

»Kako pa je očetu?« se je obrnil proti materi, ki je prišla sredi pogovora zopet iz koč, za njo pa trgovec, njegov stric.

»Ni preveč hudo. Zavedel se je in jasno govori, kar priča, da rana ni nevarna,« je trgovec odgovoril namesto matere, pa pristavil: »Toda, kaj bo sedaj z vami? Upri ste se, grad požgali in Bog ve koliko grajskih po-

bili! Na Koroškem so plemiči že premagali kmete in gorje jim sedaj! Oj, vi nesrečneži!«

»Valpet pozna vse steze in pota. Gotovo je tekel naznanit upor in po pomoč!« je zastokala žena.

»To pa je gotovo,« je dodal Andrej mrko. »In kdo se bo zoperstavlil vojakom, ko naši ne drže reda! Komaj smo prodrli v grad in premagali grajske, že so eni planili v kleti k sodom, drugi pa plenit in požigat. Le poslušajte, kako se rušijo zidovi, ki bi nam lahko služili v varstvo, in kako kriče pijani možje.«

In res so zgrmeli zopet zidovi v globino; po dolini pa so se proti domu opotekali nekateri pijani možje s krvavimi, pokoncu nasajenimi kosami.

»To bo imelo slabe posledice,« je godrnjal trgovec; Tinček pa mu je padel v besedo:

»Oče, vzemi Tomaža in vse njegove k nam v Ljubljano. Tam jim nihče ne bo mogel do živoga!«

»Tako bomo tudi storili, Tinček,« mu je odgovoril oče. »Za enkrat stric ne more z nami, ker je preveč hudo ranjen, in teta mora ostati pri njem. Toda,« sedaj se je obrnil k svakinji, »Tomaž in Andrej bosta pri meni v mestu res mnogo bolj na varnem pred maščevalnimi plemiči. Naj gresta z menoj. In če bo treba, pridita po možnosti kmalu še vidva.«

»Naj bo v božjem imenu,« je odvrnila žalostna žena. Ko pa se je Andrej branil, češ, da mora ostati doma in varovati dom, mu je stric odvrnil:

»Ta vaš valpet bo kaj kmalu nazaj, pa ne sam, in ti boš na žalost matere visel na vislicah, ali pa te bodo vrgli v najgloblje temnice. Pri meni boš pa počakal na varnem mirnejših časov, da boš staršem še v veliko korist in tolažbo na starost.«

Ker ni bilo gotovo, da bodo na cesti varni pred pijanimi oboroženimi trumami in pred vojaki, ki bodo gotovo

kaj kmalu hiteli v vznemljen kraj, so se odločili, da jih bo Andrej peljal po malo znanih stezah pod Grmado, čez Topol in temni gozd na Ravniku.

Bilo je že precej pozno popoldne, ko so se poslovili. Mati je prekrizala Tomaža in Andreja, ranjeni oče pa je dvignil roko v slovo. Za hišo so takoj zavili na gorsko stezo in poslovili so se od žalostne doline, nad katero je še visel oblak dima pogorelega gradu in strah pred mračno bodočnostjo izmučenih kmetov.

Tiho in potrhih sre so hodili za Andrejem. Trговец je konja vodil po strmini za povodec.

»Stojte! Tiho! Poslušajte!« je nenadno tiho vzkliznil Tinček.

»Nekdo joka tam spodaj!« je dostavil Tomaž in oba dečka sta kakor mlada risa stekla po stezi dalje, Andrej in trgovec pa za njima.

Pred njimi, na skali pod košato bukvi je sedela majhna deklica v raztrgani obleki in bridko ihtela in prosila:

»Ne ubijte me! Mama, mama!«

»Joj, to je Anica, našega graščaka hči!« je zaklical Tomaž in jo jel tolažiti, da se ji ne bo nič zgodilo.

»To je bil edini angel na gradu,« je dostavil Andrej. »V krvavi zmedi je revica pobegnila in zašla v to divjino. Ne jokaj, Anica. Nič se ti ne bo zgodilo hudega. Tomaž, daj ji nekaj suhih hrušk iz torbe; saj je gotovo zelo lačna!« — »Dvojna sreča!« je trgovec šepnil svojemu nečaku. »Rešili smo ubogo dete, ki pa bo rešilo tudi vašo družino, ko jo bomo vrnili staršem, če pa teh ni več, pa sorodnikom.«

Ko je dekletce videlo, da so dobri z njo, se je potolažila in vprašala:

»Ali me boste peljali domov?«

»Seveda te bomo; samo daleč je,« ji je odgovoril trgovec in pomenljivo pogledal Andreja. Dom je bil upepeljen, in starši? Tudi Andrej še ni vedel za njihovo usodo. Zato sta sklenila, da jo vzameta s seboj v mesto in oddasta sorodnikom, ko se bodo časi pomirili. Posadili so jo na konja in odrinili dalje.

Večer se je že delal, ko so dospeli do Ravnika. Steze niso bile več tako strme in trgovec je posadil na konja tudi Tinčka in Tomaža. Ker se je tema zgrinjala okoli samotne družbe, se je deklici v varstvu dečkov kar dobro zdelo na visokem konju, ki je kaj varno stopal po vegasti stezi in preko krivih korenin, kakor da bi se zavedal, da nosi dragocen tovor.

»Bog daj, da bi le še tod skozi srečno prišli. Popolna tema bo, ko bo gozd za nami, in nič kaj varno ni v globelih Ravnika, pravijo,« je Andrej tiše dostavil, da ga otroci niso slišali.

Moža sta zrahljala svoje dolge nože v nožnicah in počasi so stopali za Andrejem po temnem gozdu. Zarja na zapadu je že zdavnaj ugasnila, ko so se začeli spuščati proti Ljubljani. Tedaj so iz goste teme velikanskih smrek stopile proti njim grozeče sence. »Kdo ste?« je zadonelo nasproti. Otroci na konju so se prestrašili, a Andrej je odgovoril z geslom kmetov onih nemirnih dni:

»Stara pravda! Uboga gmajna!«

Res, niso bili razbojniki, ampak nekateri uporni kmetje na neznanem potu. Pustili so družbico dalje. Andreju so v kratkih besedah povedali, da prihajajo od vseh strani slabe vesti in da se plemiči strašno maščujejo nad uporniki.

»Hitimo, kolikor se da!« je vzdobujal trgovec, ko so pri Dravljah stopili na boljšo pot. Straža je vrata mestnega obzidja že zapirala, ko so prišli domov, kjer jih je Tinčkova mati že vsa preplašena zaradi pozne vrnitve nestrpno pričakovala. Po kratkem pojasnilu je trgovec še dodal: »Glej, kako sladko v objemu dremajo na konju otroci plemiča, kmeta in meščana! Kako škoda, da ne morejo ostati ljudje tako dobri tudi v starosti!«

Polagoma in previdno je močni Andrej jemal s konja zaspane otroke in jih izročal ljubeznivim rokam trgovčeve žene, ta pa kmalu nato mehki postelji. —

Mara J. Tavčar

R I N G A R A J A

*Aja, baja, ringaraja!
Kdo zdaj pleše, da se kreše?
Sinko Marko, bratec Darko,
suha Metka je baletka.
Kdo še skače? Mlado mače!
Kdo vrti se, da praši se,
kdo gre v raj in nazaj?
Kdo v nebesa po kolesa,
da voziček naredimo,
se na trato preselimo,*

*tam bo Špela nam zapela,
z nami se bo zavrtela,
Tanja mala bo plesala,
aja, baja, ringaraja,
danes nihče ne nagaja.
Mama z okna se smeji,
se nad deco veseli,
ko pa nočka bo prišla,
bo naš očka že doma,
zdaj začnimo še od kraja,
aja, baja, ringaraja.*

Allvin Kalanick

TRPLJENJE KULIJEV NA REKI JANGTSE

Illustriral Albert Fuh

Kjer Japonec ne more več živeti, vedno še lahko vzdrži deset Korejcev, in kjer tudi Korejec več ne zmore, Kitajec še vedno lahko diha. Pravijo, da na Daljnem vzhodu ob vsaki priliki lahko sliši take in podobne krlitice. Take krlitice namigujejo na silno revščino, ki vlada med množicami Vzhodne Azije. Tudi mi v Evropi se kaj radi sklicujemo na svojo revščino in močno tarnamo. Ali od one resnično hude in brezupne revščine smo vendar še daleč. Šele ko pogledamo, kako se godi milijonom ljudi na Kitajskem in v Indiji, bomo vedeli, kaj se pravi biti siromak. Tam bomo videli življenje domačih in tujih bo-

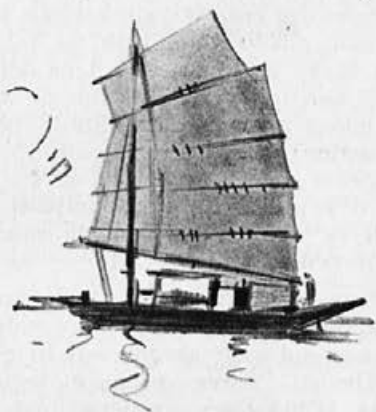
gatašev, ki tonejo v izobilju, videli pa bomo tudi življenje neštetihih kulijev, ki predstavljajo najizrazitejšo podobo človeške bede.

Beseda kuli je, kakor se zdi, doma iz Indije. Tam prebiva neko prav preprosto pleme, Kol nazvano, ki je dajalo dninarje in težake za tako malo mezde, da so bili ti delavci bolj sužnji nego drugo. Po njih se je prijelo ime »kuli« vobče vseh telesnih delavcev iz Južne in Vzhodne Azije, zlasti pa iz Kitajske. Pred sto leti so Portugalci v južnokitajski luki Makao, ki je še danes njihova last, lovili domačine in jih na svojih ladjah izvažali kot kulije v kolonije Evropejcev. Ker so Angleži temu ugovarjali, je nečedna trgovina morala prenehati. Potreba po delavcih, ki ne bi bili predragi, je pa ostala. Zato so odhajali Kitajci kot prostovoljni kuliji v tujino. Nič niso bili izbirčni. Nobenega dela se niso branili, a zadovoljni so bili z vsako dnino.

Teh kulijev na tujem ni malo in vendar pomenijo samo peščico v primeri z ogromnimi množicami, ki se tarejo doma. Kdo prešteje kulije v kitajski domovini? Kakor listja in trave jih je. Po ulicah in trgih čakajo, kdaj pride človek in jim vrže nekaj novičev, da ga na rikši prepelejo, kamor zahteva. Rikša je voziček na dveh kolesih. Gost sede v voz, kuli se vpreže in hajd v diru iz ulice v ulico, dokler nisi na cilju. Kuli se čuti srečnega, če lahko koga prevaža. To pomeni zaslužek, ki v sili redi moža več dni. Zakaj pa ne pride nikomur na um, da bi vpregel konja? O, ta bi bila pa lepa! Konj vendar žre za tri, štiri ljudi! Od kod naj kuli vzame toliko hrane? Mesto konja hrani rajši sebe, mar ne?

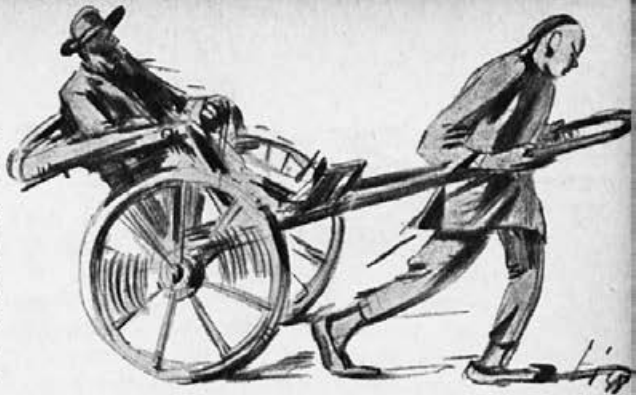
Premnogo kulijev se muči v tovarnah za malenkostno odškodnino. Premnogo jih je, ki se pote po njivah ali nosijo tovore iz kraja v kraj. Povsod človek nadomešča tovarno in vprežno živino, ki je tako požrešna. Gotovo največ dela pa čaka kulije v pristaniščih, bodisi v morskih, bodisi v reč-

nih. Saj je Kitajska dežela velikih in prometnih rek, ki so plovne daleč v notranjost. Najživahnejša žila kitajskega prometa in kitajske trgovine je brez dvoma Jangtsekiang, ena največjih rek na svetu vobče. Jang je staro ime ondotne pokrajine, kiang pa pomeni reko. Tako zaverovani so vedno bili Kitajci v svojo rodovitno zemljo, da se jim je zdelo škoda žrtvovati jo za ceste. Zato so se v manjšem domačem prometu zadovoljevali s stezami in kolovozi; veliki pokrajinski promet pa je od nekdanj šel po rekah in jezerih.

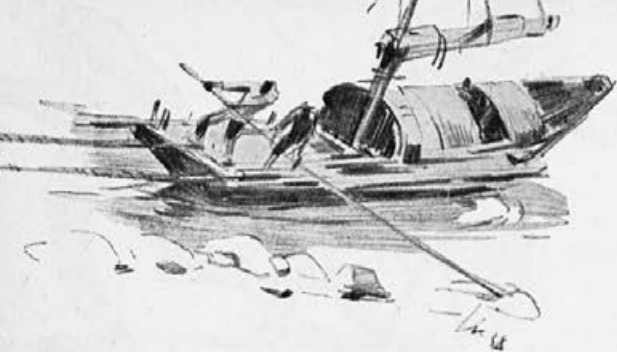
Blizu ustja Jangtse leži milijonsko mesto Šanghai, ki so ga preteklo leto zasedli Japonci. Tolikšna je reka, toliko vode se nenehoma pretaka po njej v ocean, da je mogoče s parniki pluti nič manj nego 1700 km navzgor. To predstavlja kar lepo razdaljo — približno toliko kakor od Ljubljane do Madrida. Pri mestu Ičangu je konec paroplovbe, še dolgo pa ne prometa po reki. Nad tem mestom namreč obratujejo neštete ladjice z veslači, ki pridno prevažajo blago dalje na zahod, v daljino in zelo obljudeno pokrajino Sečvan. Ta zapadnokitajska provinca premore najmanj toliko prebivalcev kakor Nemčija.

V Ičangu ni težko najti podjetnika, ki prevažajo blago in ljudi po reki navzgor. Ko smo se dogovorili o vozniini, stopimo na krov, kajti ladja kmalu odrine. Na krovu čepi 20 do

30 kulijev, pripravljenih, da vsak hip popadejo vesla in poženejo ladjo od brega. Vesla pljuskujejo v vodo in začnejo ob enakomernih sunkih obdelavati rečno gladino. Kitajec, ki se odlikuje z nekoliko boljše obleko, stoji poleg in poje veslačem neko melodijo. Poje in poje, vedno isti napev se ponavlja, mož se sploh ne utruja, veslači pa tudi ne. Včasih udari z ного ob tla, da malo prekine enoličnost svojega petja in veslače poživi. Tem se v rednih presledkih izvijejo iz zasoplih prsi neumljivi glasovi; z njimi odgovarjajo vodji. Pridejo pa trenutki, ko šine med kulije pravcata veslarska strast. Tedaj malone zbesnijo. Začno se upirati v vesla kakor nori, vzkliki se oglašajo iz njihove srede in kmalu gromko zahrumi pesem v zboru preko vodovja. Medtem reže ladja valove Jangtsekianga in si utira pot po reki navzgor.

Zdajci zagleda kapitan pred sabo kraj, kjer se korito reke zožuje. Hitro zasuče krmilo in ladja se obrne k bregu. Čim pristane, skočijo veslači na suho. Za sabo vlečejo dolgo vrvo. Ko so napravili kakih sto korakov, se ustavijo. Vsak ima že pripravljeno krepko spleteno zanko. Z enim koncem si jo ovije okoli života, z drugim jo pričvrsti na ladijsko vrvo. Glej, zdaj se med njimi pojavi oni pevovodja in po njegovem napevu začno vsi skupaj vleči vrvo. Zamenjali so svoj posel z drugim, ki ni nič manj naporen. Kar zdaj pride nadnje, je mučno delo. Ure in ure vlačijo ladjo proti toku reke, mukoma jo vlačijo skozi sotesko in borba z besnečimi brzicami je mestoma naravnost obupna.

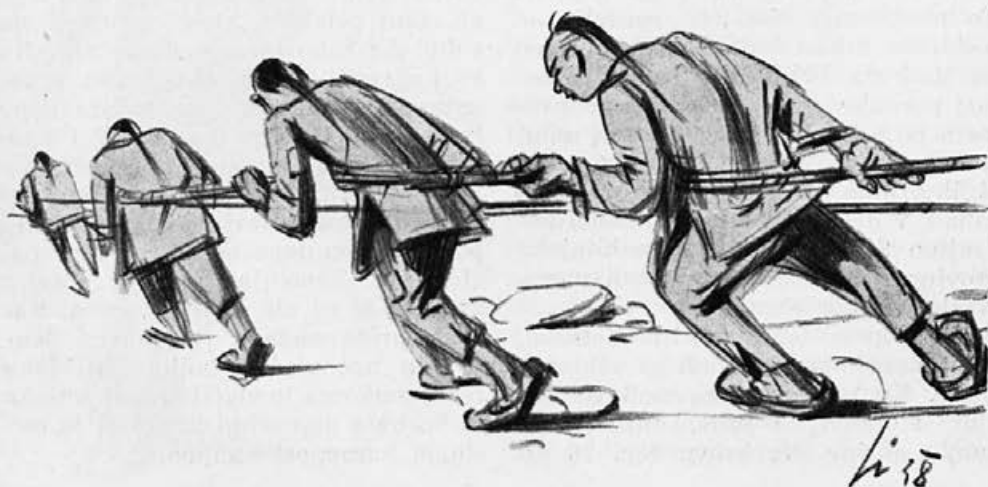

Nad Ičangom se vije Jangtse po goratem svetu, marsikje voda hudo dere po strugi in strmi bregovi oklepajo reko. Koliko lepih krajev se tu vrsti! Kako jezno se zaganja voda v skalnate bregove, kako divje se peni v nešteti brzicah! Kako veličasten v svoji naravni razbrzdanosti je boj med hitečo vodo in upornimi čermi! Veslanje bi bilo tu blazno početje. Prav nič drugače ne gre: treba je vlačiti, trudoma in mukoma vlačiti, pa če bi moral človek ob silnem naporu pustiti dušo. Nekaj krajev ob bregu je takih, da kuliji ob najboljši volji ne morejo naprej. Nič zato, vožnja se radi tega ne prekine. Prebivalstvo bližnjih vasi že čaka na pripravnih mestih in se za malo denarja ponuja v pomoč. Ponekod so soteske tako tesne, da za drugo nego za reko sploh ni prostora. Tam so Bog ve kateri davni predniki vdolbli v skale steze in po njih se trudijo kuliji ter porivajo ladjo skozi razburkano vodovje. Kdo šteje ljudi, ki so v tem vekovitem

boju med človekom in naravo omahnili v prerani grob!

Potovanje iz Ičanga v Sečvan traja, če gre vse po sreči, nekako en mesec. Dvanajst ur vsak dan se mora kuli potiti, a ne pride mu na misel, da bi godrnjal, ali da bi celo opustil delo. Kar bi se zdelo Evropejcu neusmiljena tlaka, ki se je mora človek čimprej odkrižati, pomeni za kulija vir sreče in zadovoljnosti. Saj mu je podjetnik obljubil mezdo in ta ne bo prepičla: v našem denarju doseže zaslužek blizu sto dinarjev. V zapadni Evropi bi se težaki spuntali, če bi jim kdo za trideset dni črne tlake hotel dati tako smešno odškodnino. Kuli pa je srečen. Kako bogat bo! Vrh tega dobiva vsak dan toliko riža, da mu ni treba od lakote poginiti. Pomislite le, ta riž je zastonj! Mar ni to imenitno? Kaj se pravi sit biti, kuli itak ne ve, ker se ni še nikoli do sitega najedel. Pa tudi to je nekaj vredno, da sme na ladji zastonj prenočevati.

Prav tako kitajskega kmeta kakor kitajskega kulija hvalijo potovalci z zapada kot vzor skromnosti in potrpežljivosti. Zares, ni ga človeškega bitja, ki bi se moglo v teh vrtilinah kosati s kulijem. Kdor je pa kdaj imel priliko, da opazuje muke veslačev in postopačev na Jangtsekiangu, ta ve, kolika kruta resnica se skriva za marsikaterim takim hvalospevom.

Angela Vadelova

DRAGI BRANKO!

Tvoje doživljaje s počitnic na Kozjaku, ki si jih opisal v zadnji številki »Našega roda«, sem prečitala s svojimi součenkami z velikim zanimanjem.

Glej, Branko, mi ljubljanski otroci do zdaj skoraj nič nismo vedeli o naših bratcih in sestricah na naši severni meji. Iz zemljepisja pač poznamo te kraje, toda kako živijo otroci in ljudje v teh krajih, o tem nam je pa tako zelo malo znanega. Ti pa si nam lepo opisal lepoto teh krajev, a poleg prirodnih krasot si videl tudi otroke in njihove starše in njihove kočice.

Z zanimanjem smo Te spremljale k Tvojim vaškim prijateljem, ki si jih spoznal na počitnicah. Oj, kako sočustvujemo s Šimnom, ki nima obutve ne obleke, da bi šel v šolo, kam li, da bi smel poželeti lepo knjigo! Prav imaš: kako lepo je naše življenje v primeri z njegovim!

Iz Tvojega pripovedovanja smo tudi spoznale, da imaš dobro srce: saj si podaril najrevnejšemu svojo knjigo, pa še drugih dobrot nameravaš poslati svojim novim znancem. Zato Te bo gotovo veselilo, če Ti sporočim, kaj smo sklenile v našem razredu.

Tudi naša učiteljica nam je pripovedovala o krajih, po katerih si hodil Ti, o materah, ki morajo svojim ustom pritrgovati hrano, da nasitijo svoje otroke, o očetih, ki imajo tako majhno plačo, da zadostuje komaj za kruh številni družini. V duhu nas je popeljala še v druge kraje, kjer domuje prav taka beda kakor na Kozjaku. Živo nam je opisala, kako živijo viničarske družine po Slovenskih goricah, v Halozah ter revni izdelovalci suhe robe na Kočevskem. Povsod je veliko revščine, povsod je dosti takih Šimnov kot Tvoj znanec s Kozjaka. In vsi željno čakajo, da bi tudi k njim pri-

šel tak ljubezniv Branko, kot si Ti, da bi se jih spomnil s kakim darilom.

Ko smo se tako lepo pogovarjale o teh krajih in otrocih, je rekla naša učiteljica: »Glejte, deklice, tudi ti otroci so naši bratje in sestre, naši rojaki, del našega naroda, torej nas samih. Ve vse ljubite svoj narod. Toda ljubezen je brez vrednosti, če jo imamo samo na jeziku. Ljubezen se mora izražati predvsem v dejanjih. Tudi ve lahko dokažete to svojo ljubezen, če priskočite na pomoč najbednejšim v našem narodu. Ti najbednejši so pa gotovo otroci, o katerih smo se pogovarjale. Nikdar ne pozabite, da so najbolj naši tisti, ki so najbolj ubogi. Dajmo, razmislimo, kako bi jim pomagale.«

Nismo dolgo razmišljale. Kar brž se oglasi Želičeva Nada: »Jaz imam nekaj prihrankov, darovi moje tete in botre. Za ta denar bom kupila volne in bom spletla toplo jopico in čepico pa rokavice. Vse skupaj bom poslala eni izmed revnih kočevskih deklic skupno s prisrčnimi pozdravi.«

Součenke so veselo zaploskale iz najdljivi Nadi ter vse vprek kričale: »Jaz tudi, jaz tudi!« Učiteljica pa meni: »To je prav dobra misel. Le nekoliko nerodno bo, če bo vsaka posamezna od vas kupovala, delala in pošiljala na svojo roko. Tudi ne bo pravega uspeha. Veliko več bo zaleglo, če zložimo vse skupaj, kolikor katera more, in skupaj kupimo volno in še kako drugo blago pa bomo delale v šoli med ročnim delom, pa tudi doma. Morebiti bo kateri pomagala tudi mama ali sestra. Pa tudi svinčnike in zvezke pa še kako knjižico bi kupile za najrevnejše. Ko bomo imele vse skupaj, bomo pa skupno pisale lepo pisemce, da bodo otroci tam doli vedeli, da mislimo nanje. Potem bomo pa vse skupaj poslale njihovi učiteljici, da bo razdelila med najpotrebnejše. Toda pohiteti moramo, zima je tukaj. Skrbimo, da bodo imeli letos vesel božič vsi slovenski otroci.«

Glej, Branko, tako je bilo v našem razredu. Takoj smo šle veselo na de-

lo. Oj, kako tekmujemo med seboj pa kako dobro nam je pri srcu! Sedaj šele prav občutimo, da smo slovenske deklice, da tudi me lahko nekaj storimo za svoj narod. In na to smo najbolj ponosne.

Vem, da boš vesel našega prizadevanja, zato sem Ti pisala. Ali ste se tudi vi dečki česa podobnega lotili? Za vas je malo nerodno, ker ne znate

plesti in šivati. Toda vi znate druge reči: izrezljati lepe igračice iz lesa, delati iz lepenke lepe škatlice in mape. Tudi tega bodo veseli naši novi varovanci, saj so igrač še bolj potrebni kakor mi. Pa saj vem, da vi dečki ne boste zaostajali za nami!

Želimo vam veliko uspeha, Tebe pa lepo pozdravljamo!

Majda Potočnikova.

Tone Ljubio

ZOBOTREBCI

Mi smo Dobrépoljci. Je res lepo in dobro naše polje, toda ne v primeri s polji tam v ravninah okoli Ljubljane, okoli Brežic in Krškega, v Vojvodini in drugod, marveč le v primeri s puščobo in tistimi krpami plodne

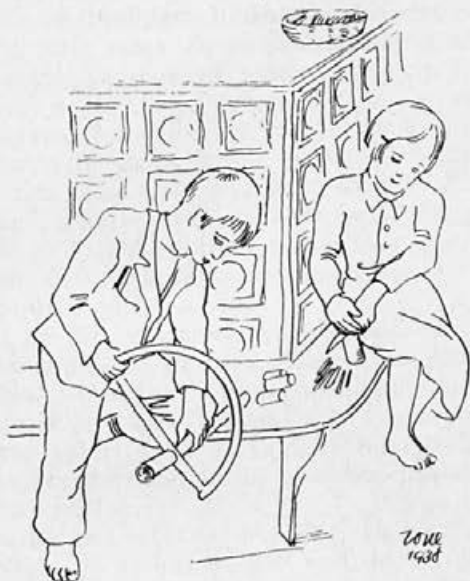
zemlje, ki so v Suhi Krajini. Baš pri nas se začinja Suha Krajina. Dobrépoljska dolina je že obdarjena z nekaterimi revščinami suhokrajinskimi. Njive so ravnih tal le za površno oko; kmetu, ki se tod trudi čez leto, pa se prepogosto pokažejo sredi njive gručé skal, ki ovirajo zlasti pri oranju. Tudi kraških, oblih, plitvih dolinic

je vse preveč za lepo polje. Ljudje tukaj tudi vedo povedati, da te skale sredi njiv rastejo, nekatere dolinice pa žro zemljo. Kako to? Tanka plast zemlje se odnaša, sicer v malih količinah, toda vsako leto za gotovo, zato vedno bolj prihajajo na dan skale, torej v resnici »rastejo«. To se godi zlasti, kadar pridere v dolino voda Rašice. Požirajo pa zemljo one dolinice, ki so požiralniki. Po vsaki mōči, ko zginjuje voda po teh naravnih lijakah v notranjost zemlje, se uderejo tu in tam plasti plodne prsti in izginejo z vodo. Boste dejali, no, imate vsaj dobro namočeno polje. Pa ni tako. V Dobrépoljah imamo zadosti vode le ob povodnjih. Tedaj še preveč. Sicer pa ni nikjer v vsej dobrepoljski dolini niti enega živega izvira. Rašico požrejo že polja v Ponikvah; pride do nas le nezaželena. Voda je tudi v Podpeški jami in dolnji Kompoljski jami. Malo hasne ta voda globoko v osrčju skal: v Kompoljsko jamo je nerodno priti, podpeška voda pa služi le Podpečanom. Še to služnost morajo dobro plačati, ker ta jama in bližnja Puhavka prvi bruhata vodo in poplavljata, kar dosežeta. Tako je pri nas!

Kaj pa gozdovi? Lepa je naša bukovina, cerovina in smrekov les, toda vse premalo ga je in vedno manj. Teško se na novo zaraste izsekana parcela. Veter odnaša tanko plast prsti; kaj hitro se pokaže kamenito telo zemlje. Na kamnu ne raste nič.

Ne more nas preživljati naše polje, niti ne naši gozdovi. Hudo je zlasti

konec zime. Pa Dobrépoljci ne držimo križem rok ob tem dejstvu, marveč si trdo prizadevamo, da pomanjkanje premagamo z drugačnim delom. Največ z izdelovanjem zobotrebcev. Pridite k nam v goste v pozni jeseni, pozimi; v katero koli dobrépoljsko vas: na Videm, na Cesto, Podgorico, Bruhanjo vas, Kompolje, ostale vasi — h kateri koli hiši: k Brdavsovim, Mihlovim, Štihkovim, Grevaletovim, povsod boste videli, da delajo zobotrebce, vsi, stari in mladi. Saj vas zanima, kako se delajo zobotrebci?

Dobrépoljski fantički pripravijo in spravijo domov jeseni leskovih, hudolesovih in češminovih vej. Čim debelejšje so, tem boljše so. Hudolesovina in češminovina sta boljši. Doma jih pustijo uležati, ne puste pa jih doobra se posušiti. Iz popolnoma suhega lesa se teže obrezujejo klinčki in se tudi že izdelani cepijo. V tem času si tudi preskrbijo posebnih nožičkov, ki jim pravimo krivčki, ker so zakrivljeni. Po obliki so podobni majhnim srpom. Včasih je slovel turjaški kovač, da zna napraviti najboljše krivčke. Sedaj se je pa ta kovač glede krivčkov že nekako opustil. Sedaj jih največ naredi naš kovač Nace

kar iz starih kos. Zadnji čas jih je nekaj izdelal tudi Erjavčev fant iz stare žage. Pravijo, da so oboji dobri.

Pravo delo se prične kmalu po Vseh svetih. Prej navedene veje se razlagajo na kreljičke 7,5 cm do 8 cm dolge. Včasih so imeli pravo mero shranjeno pri najuglednejših v vsaki vasi. Dandanes pa merijo kar v vsaki hiši posebej, ko ima že skoraj vsak šolar ravnilce z začrtanim merilom. Ti kreljički se morajo potem razklati na primerno debele klinčke. Te šele začnejo obrezovati s krivčki. Ni to tako enostavno. V levi roki se drži s palcem in kazalcem klinček, roka se trdno nasloni na rob mize, drugega pohištvu, peči; z drugo roko pa se s krivčkom obrezuje klinček na obeh koncih do take oblike, kot jo imajo navadno zobotrebci. Pravilno držati krivček in z njim obrezovati se je treba navaditi. Krivček se ne prime kakor se drži navaden nož, marveč se mora držati tako nekako, kot se drži brivska britev, le da se mora palec trdno usločiti. Potem mora rezati krivčkova ostrina obenem z gibom cele roke. Spočetka gre to zelo počasi. Sčasoma pa se pridobi velika spretnost, tako da priden delavec lahko naredi, če dela od jutra do mraka, do 80 butaric srednje vrste ali do 50 butaric dobre vrste zobotrebcev. To je do 4800, oziroma 3000 klinčkov. V butarici je namreč po kakovosti, debelosti, po 25 ali 30 parov zobotrebcev. Ne povežejo jih kar tako. Obrezane sproti polagajo na peč, da se doobra posuše. Suhe potem, najčešče zvečer, vežejo v butarice z že omenjenim številom klinčkov. Zavezujejo z nitko zelene ali pa rdeče barve, ki ji

pri nas rečemo »pavolca za vezanje klinčkov«.

Po vsem tem si boste mislili, da Dobrépoljci s tem dosti zaslužijo, saj vendar plačujejo gospodinje na drobno butarico zobotrebcev po 25 par, oziroma še dražje: tri butarice za 1 dinar. Pa ni tako. Zobotrebeci se pri naših prekupcih plačujejo mnogo ceneje. Za sto butaric najboljših klinčkov dobi naš človek največ 10 dinarjev; za 100 butaric slabše vrste pa ne dajo včasih niti 5 dinarjev in še neradi jih vzamejo. Pa, ko bi se vsaj takoj dobil težko prisluženi denar! Nekateri prekupci sploh ne dajo denarja, ampak v zameno le specerijsko

blago. Drugi plačajo šele tedaj, kadar jih prodajo. Za gotov denar jih sprejemajo le redki. Na ta način jih mnogo pokupi Tomažin na Rašici. Do Rašice pa je od nas dobro uro in pol. No, če je sila, se žrtvuje tudi ta pot. Zaradi tega morete dostikrat srečati Dobrépoljce na razgaženi, zasneženi, blatni cesti, otovorjene z jerbasi, košarami in cekarji polnimi zobotrebcev. Težak je ta kruh, a kruh je le!

Kajne, da si niste predstavljali, kadar ste po kosilu uporabljali tiste bele klinčke, da so si ob njih pridobili vaši sovrstniki in njihovi starši v Dobrépoljah bore zasluženi vsakdanji kruh. Pa je le tako!

Zdravko Pecnik

PESEM O ČRVU

Leze črviček, leze čez pot
rad bi se malo sprehodil,
pa prikoral je mimo gospod
in ga je s čevljem pohodil.

ZA TRI DINARJE ELEKTRIKE

ELEKTRIKA

izbere najboljšo pot, ubere najkrajšo pot in potuje silno hitro.

Elektriko, ki bo potrebna za naslednje poskuse, dobiva iz baterije, ki sva jo sama napravila po navodilu v prvem delu, ali pa iz baterije, ki sva jo kupila. Boljša je baterija, ki sva jo zgradila sama. Če se namreč kupljena izrabi, jo morava razdreti in napraviti novo ali pa drugo kupiti. Če pa imava baterijo, ki sva jo napravila sama in se ta izrabi, je treba zamenjati samo tisto, kar se je izrabilo. To pa je največkrat cinkova pločevina, ki jo v tem primeru zamenjava z novo. Če je zmanjkalo salmiakove raztopine, dolijeva sveže.

Če ima v razredu vsak učenec vsaj en element, jih za nekatere poskuse lahko povežejo v prav močne baterije. Če bi povezali 70 elementov v eno samo baterijo, bi na to baterijo gorela velika žarnica, ki jo potrebujemo za razsvetljavo.

Razen baterije potrebujeva za poskuse še nekaj drugih reči, ki pa se bodo vse našle doma. Le bakreno žico in pa malo žarnico za električno žepno svetilko bo treba kupiti. To pa je tako poceni, da si more vsakdo nabaviti.

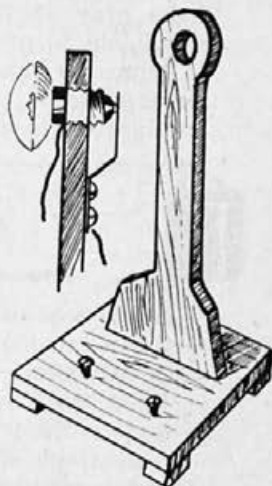
Začnimo!

Vzemi kos bakrene žice in poveži žarnico in baterijo tako, kakor že znaš. Žarnica zasveti.

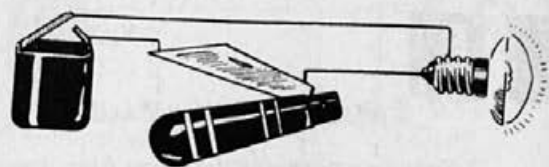
Naju v tem poskusu ne zanima, kako je žarnica napravljena, da zagori. O tem bova govorila pozneje. Za sedaj naju zanima le dejstvo, da nama tako navezana žarnica pove, da v žici kroži elektrika ali, kakor pravimo, električni tok ali kratko tok. Če v tem poskusu eno od žic pretrgaš, žarnica ugasne. Iz tega spoznava, da sta potrebni vselej dve žici. Po eni steče

elektrika v žarnico, po drugi pa se vrača.

(Ko kupuješ žarnico, glej, da kupiš tako, ki je grajena za štiri volte. To je na kovinastem delu napisano. Žarnico moraš čuvati. Če ti pade, se pokvari, četudi se ne razbije. V njej se namreč pretrga nitka, ki je tako tanka, da jo komaj vidiš. Da ti pri poskusih ne bo treba žarnice držati v rokah, si napravi stojalce, kakor ga kaže slika. Stojalce je napravljeno iz tankih deščic, ki jih žagaš z drobno žagico. Slika ob stojalu kaže, kako je treba v tako stojalce pritrditi žarnico.)

S pomočjo bakrene žice poveži baterijo z žarnico tako, da mora elektrika, če hoče do žarnice, potovati skozi noževno rezilo. Če žarnica zasveti, je znak, da jeklo (rezilo) prevaja elektriko.

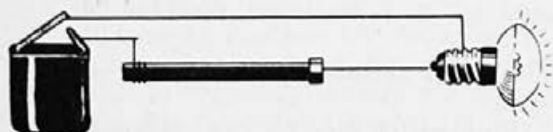

Poveži žarnico z baterijo s pomočjo navadne železne žice. Če žarnica zagori, je znak, da tudi železo prevaja tok.

Na sličen način poskusi, če more elektrika skozi srebro (denar), skozi svinec, skozi cink in ostale kovine.

Preizkusi, če more električni tok potovati skozi retortno oglje, ki si ga dobil iz stare baterije. Na isti način preizkusi, če potuje tok skozi prah, ki ga dobiš, če zdrobiš retortno oglje.

Iz opisanih poskusov smo spoznali, da vse do sedaj našteje tvarine elektriko prav dobro prevajajo. Človeku se zdi, da jo prevajajo vse enako. Če je temu res tako, se bova prepričala pozneje, sedaj pa poskusiva poiskati one tvarine, ki elektrike ne prevajajo.

Poveži s pomočjo bakrene žice baterijo in žarnico tako, da mora tok na svoji poti skozi steklo. Žarnica ne gori, elektrika do nje ni prišla. Steklo je ne prevaja, pravimo, da je izolator.

Poskusi na sličen način, če more elektrika potovati skozi porcelan (skodelica za kavo). Preizkusi, če prevaja elektriko sveča (parafin). Na sličen način preizkusi še gumi (radirka), celuloz (glavnik), suh les itd.

Prepričal se boš, da nobena od sedaj navedenih tvarin ne prevaja elektrike tako, da bi žarnica zagorela.

Poveži s pomočjo bakrene žice žarnico z baterijo tako, da mora elektrika skozi zemljo. Če je zemlja vlažna in baterija dovolj močna, bo žarnica zagorela, kar je znak, da vlažna zemlja prevaja elektriko. To si moramo prav dobro zapomniti! Da, vlažna zemlja celo prav dobro prevaja, radi tega elektrika rada pobegne v zemljo.

Če bi na sličen način preizkusil, če je prevodnik voda, bi najbrže prišel do zaključka, da ni. V poznejših poskusih pa se prepričava, da je tudi voda odličen prevodnik elektrike.

Iz dosedanjih poskusov sva spoznala, da nekatere tvarine elektriko dobro prevajajo, druge pa slabo, oziroma nič. Elektrika torej ne potuje po kakršni koli poti, ampak vedno izbere ono, ki je za njo najboljše. Najboljše poti za elektriko so kovine. Dobra prevodnika sta tudi zemlja in voda.

Izolatorji pa so: steklo, porcelan, suha svila, suh les, gumi, parafin in še več drugih. Po teh telesih elektrika ne more potovati.

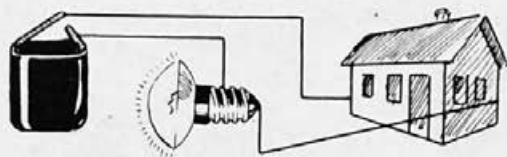
Sedaj pa pogledjva malo krog sebe. Ob cestah in ob železniških progah so napete žice, ki vodijo elektriko. Od česa morajo biti te poti, da elektrika po njih more nemoteno potovati? Biti morajo od dobrih prevodnikov. Dobri prevodniki pa so kovine, radi tega so žice kovinaste. Da pa elektrika, ki potuje po teh žicah, ne pobegne v zemljo, morajo biti žice pritrjene na izolatorje. Izolatorji so navadno iz porcelana, za katerega vemo, da ne prevaja elektrike. Izolatorji so včasih tudi od stekla. Še boljše bi bili od parafina, če se parafin na vročini ne bi topil. Prav dobri bi bili tudi iz gumija — pa je predrag.

Našla sva, da je tudi suh les izolator. Potem bi smele biti žice privezane kar na lesene drogove. Bi, če bi drogovi bili vedno suhi. Kaj pa, kadar dežuje? Elektrika bi uhajala v zemljo in ne bi prišla tja, kamor smo jo poslali.

Če hočemo torej, da nam elektrika ne pobegne iz žice, po kateri potuje, moramo žico navezati na izolator. Še bolje pa je, če vso žico ovijemo v izolator. Takim žicam pravimo izolirane žice. Bakrena žica, ki dobro prevaja elektriko, je ovita s svilo, da elektrika iz nje ne bi pobegnila. Če je enkrat premalo, celo dvakrat ali trikrat. Dobro je tudi, če je žica v gumijasti cevi. Žica, ki je ovita z bombažem, se

navadno imenuje dinamo žica. Tako bova potrebovala tudi midva pri nadaljnjih poskusih. To pa vzameva radi tega, ker je poceni. Se bolj poceni je lakirana žica, ki je tudi dobro izolirana. Posebna vrsta žice se imenuje voščena žica. Ta je ovita v bombaž, ki je prepojen s parafinom. Tudi tako žico bova potrebovala. Žica, ki je prav dobro izolirana in zavarovana še proti vlagi, se imenuje kabel. Tako žico smemo zakopati v zemljo ali jo položiti v vodo.

Poglejva sedaj natančneje, kako prevajajo kovine elektriko.

Poveži baterijo z žarnico tako, da mora elektrika potovati skozi 30 metrov dolgo, tanko žico. Žarnica zagori. Zamenjaj sedaj bakreno žico z istotako dolgo in tako debelo železno žico. Žarnica ne zasveti ali vsaj ne tako močno, kot je svetila prej. Kaj nam to pove? Pove nam, da skozi železno žico elektrika ne potuje tako rada kakor skozi bakreno. Baker je torej boljši prevodnik od železa. Z natančnimi poskusi so dognali, da baker trinajstkrat bolje prevaja elektriko kakor železo.

Pravimo, da se železo električnemu toku bolj upira kakor baker — ali kratko: železo ima večji upor.

Če bi na sličen način preizkusili prevodnost vseh kovin, bi našli, da ni menda niti dveh, ki bi tok enako prevajali. Za električne poti pa moramo vzeti take, ki se elektriki čim manj upirajo. Baker je boljši od železa, radi tega so žice, ki vodijo elektriko, iz bakra, kljub temu, da bi bile železne cenejše. Prav dobre bi bile tudi srebrne, te pa bi bile predrage.

Nekatere kovine se elektriki še bolj upirajo kakor železo. Naj omenim samo nikelin. Žica od nikolina se radi tega uporablja tam, kjer sicer hoče-

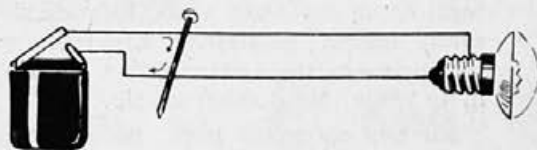
mo, da prepustimo nekaj elektrike — ali ne preveč. O uporabi te žice bova kmalu še več slišala.

Tudi izolatorji niso vsi enaki. Izolatorja, ki ne bi prepuščal prav nič elektrike, ne poznamo. Prav malo pa jo propušča jantar (neka smola) in je radi tega jantar najboljši izolator, kar jih do danes poznamo. Za jantarem pride parafin, nato pa ebonit (zmes gumija in žvepla). Dobri izolatorji so še steklo, porcelan in svila, seveda le, če so suhi.

Če bi iz močne baterije napeljali več električnih vodov, ki bi bili iz različne tvarine (baker, železo, nikelin, moker les, suh les, porcelan, parafin in jantar), bi si elektrika od vseh poti izbrala tisto, ki se ji najmanj upira. (V našem primeru bi največ elektrike šlo skozi bakreno žico, malo manj skozi železno — prav malo bi je šlo še po stekleni poti, po poti pa, ki je grajena od jantarja, je ne bi šlo skoraj nič.

Preden nadaljujemo s poskusi, naj omeniva še, da je prav dober izolator tudi zrak. Zrak pa moremo na posebne načine pripraviti do tega, da kljub temu prevaja elektriko.

Poglejva sedaj, kako se bo obnašala elektrika, če ima na razpolago več poti, ki so različno dolge. Človek gre najrajši po najkrajši poti. Poglejva, kako je z elektriko.

Poveži s pomočjo navadne železne žice žarnico z baterijo tako, da bo žarnica svetila. Ko žarnica mirno gori, položi preko obeh dovodnih žic žebelj. Žarnica ugasne. Elektrika je namreč izbrala krajšo pot in je preko žebelja stekla v baterijo. Da elektrika res teče preko žebelja, se moreš prepričati, če tam, kjer se žebelj dotika žice, preizkusiš z žarnico. Če z drugim žebeljem napraviš pot še

krajšo, se bo elektrika takoj odločila za to poslednjo. Ker je pot čisto kratka, je upor majhen. Pravimo, da je baterija kratko spojena. S kratkim spojem se baterija silno kvari in hitro izprazni. Zato se kratkega stika ogibaj. Ko si položil žebelj preko žic, si opazil drobno iskro. Tako iskro opaziš tudi, če stakneš obe žici, ki vodita od baterije. Iskra, ki nastane zaradi

kratkega stika, je silno vroča in more vžgati. Mnogokrat se čita v časopisih, da je požar nastal vsled kratkega stika. Tak kratek stik je nastal tako, da je elektrika iz slabo izolirane žice preskočila na drugo žico in si s tem napravila krajšo pot. V hipu, ko je preskočila, se je pojavila iskra.

Če ima elektrika na razpolago več enako dobrih poti, ki pa so različno dolge, bo izbrala vedno najkrajšo pot. Po njej bo steklo največ elektrike. Če elektrika na svoji poti nima premagati drugega upora razen tistega, ki ga ji nudi žica, po kateri potuje, pravimo, da je kratki stik. Kratki stik more vžgati, zato pa morajo biti žice, ki vodijo elektriko po hiši, dobro izolirane. Kratki stik nastane tudi, če se dotakneš voda, ki vodi visoko napeto elektriko. Elektrika v tem primeru steče skozi telo v zemljo in te ubije. *Ne dotikaj se žic!*

Ko sva spoznala poti, po katerih elektrika potuje, morava preizkusiti še, kolika je njena hitrost.

Človek prehodi v eni uri 5 km. Najhitrejši avto prevozi na uro 300 km. Aeroplan do 700 km. Zvok napravi v eni uri 1188 km dolgo pot. V eni sekundi pa 330 metrov. Koliko pot pa napravi elektrika v eni sekundi?

Poveži baterijo z žarnico tako, da mora elektrika skozi 30 metrov dolgo žico. Žarnica mirno gori.

Pretrgaj eno od žic. Žarnica ugasne. Sedaj pa žico zopet poveži in pri tem pazi, koliko časa bo preteklo od trenutka, ko si žico spojil, do trenutka, ko je žarnica zagorela. Poskusi večkrat in natančno pazi. Koliko časa je potrebovala elektrika za 30 metrov dolgo pot? Človek bi rekel: nič. Vendar temu ni tako. Pot, ki jo je v najinem poskusu napravila elektrika, je prekratka, da bi mogla ugotoviti, koliko časa je potrebovala. Napraviva torej daljšo pot.

Ker nimava dovolj žice, da bi napravila znatno daljšo pot, napraviva poskus le v mislih. Zamisli, da je baterija pri tebi. Od baterije vodi žica v Ameriko (6000 km). Iz Amerike se žica vrača k tebi in gre skozi žarnico nazaj v baterijo. Pot, ki jo bo morala sedaj napraviti elektrika, je dolga 12.000 km. Če v takem poskusu spojiš tok, se ti bo zdelo, da je vendar žarnica zagorela malo za tem, ko si tok sklenil. Elektrika potrebuje za svojo pot nekaj časa, vendar silno malo. Če bi žico navil sedemkrat okoli zemlje, bi to pot prevalila elektrika v eni sami sekundi.

Z natančnimi poskusi so dognali, da potuje elektrika z hitrostjo 300.000 km v sekundi. To je brzina, ki si je mi sploh ne moremo predstavljati. Z enako hitrostjo potuje tudi svetloba, ki ni ničesar drugega kakor elektrika.

Elektrika je najhitrejša sila sveta. Človek jo je vsestransko izkoristil.

SE NADALJUJE

NOETOVA BARKA

Po filmu Disneya

Ilustriral Oton Gaspari

4

„SEDAJ BOMO PRIBILI NA !“ JE DEJAL

 NAJMLAJŠEMU . „IZVRTAJ V VSAKO

, DA JIH BOMO S PRITRDILI NA .“

„BOM!“ JE DEJAL IN POKLICAL .

POTEM JE VZEL IN JO POLOŽI V MOGOČNEGA

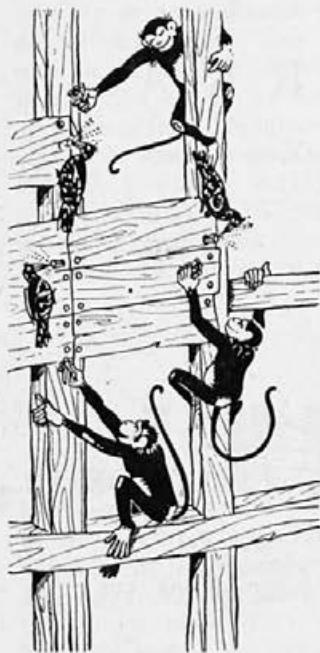
. TA JE IMEL VELIKANSKE . Z NJIMI

JE IN DVE STA NASTALI NA . KMALU

SO IMELE VSE NA KONCEH PO DVE .

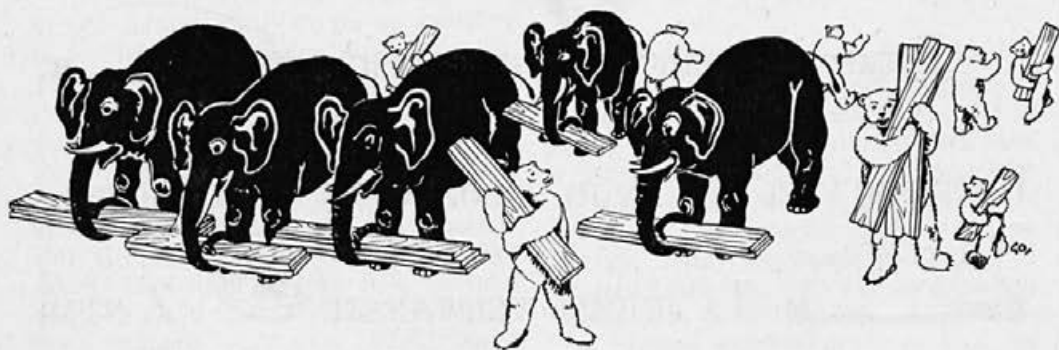
PRITEKLI SO IN PRILOMASTILI SO IN

ZNOSILI K . TAM SO ČAKALE .

PRIJELE SO IN JIH POLAGALE
 NA . POTEM SO ZAŽVIŽGALE
 S . PRILETELE SO IN PINKA,
 PONKA, V LUKNJE NAMESTO .
 KMALU JE BILO POKRITO.

„BO ŽEI“ JE VZKLIKNIL , SI
 POMEL TER SI OGLEDAL .

UGANKE ZA CICIBANČKE

*Bela hišica stoji,
 nima vrat in oken ni,
 če hoče kdo iz nje po sveti,
 pa mora skozi steno vdreti.*

(Jajček.)

*Zakaj skače vrabček čez pol?
 (Da bi prišel na drugo stran.)*

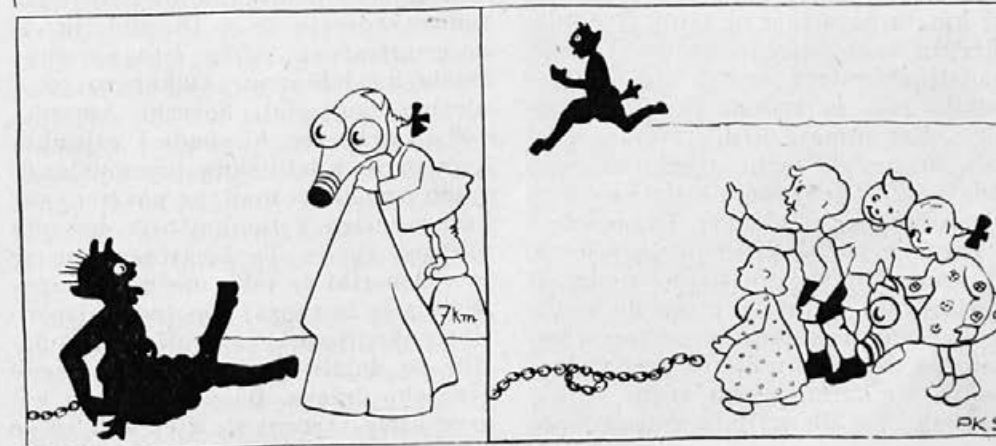
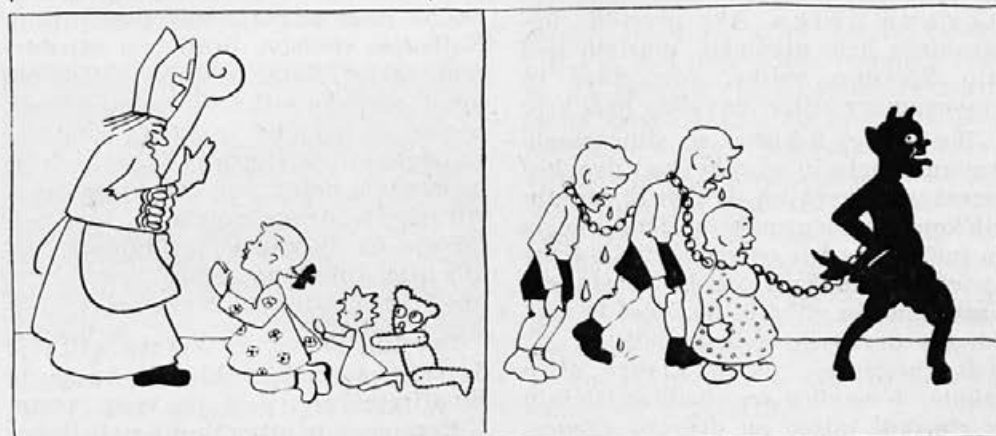
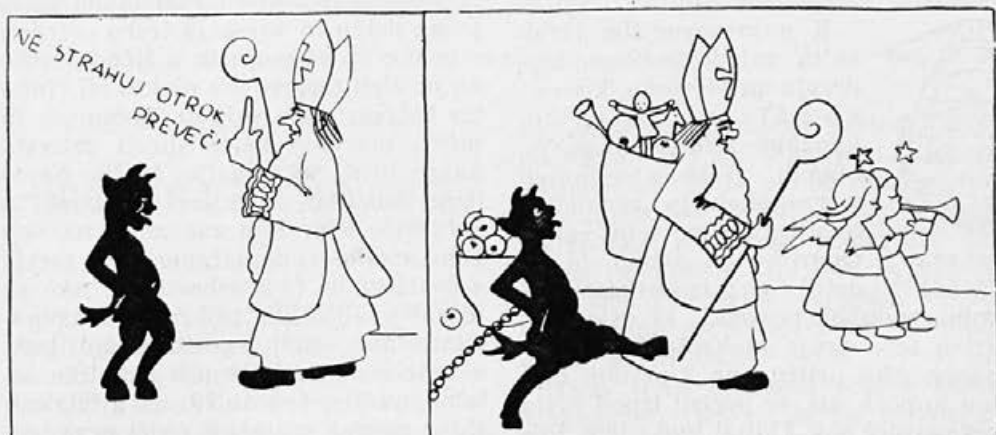
*Kako bi »zmrzljena voda« zapi-
 sal s tremi črkami.*

(Led.)

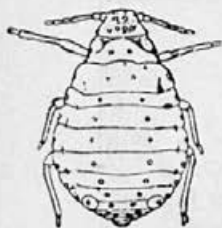
*Več ko dobi, bolj je lačen,
 ko pa vse požre, umre!*

(Ogenj.)

KAKO JE MARJANCA REŠILA BRATCE

Leopold Paljk
KRVAVA UŠICA

POVEČANA
KRVAVA UŠICA

K najnevarnejšim živalskim zajedavcem sadnega drevja prištevamo k r v a v o u š i c o, ki živi v velikanskim množinah na jablanah. Najraje se naseli v razpokah in ranah na mladem drevju in vejah. Opazimo jo lahko že od daleč po modrikastobeli, volni podobni prevleki, ki ušice pokriva ter varuje mokrote in sovražnikov. Ako pritismo s prstom takšen kupček uši, se pocedi izpod prsta krvavordeč sok. Odtod tudi njeno ime k r v a v a u š i c a. Ako previdno odstranimo belo prevleko, opazimo pod njo 2½ mm velike, rdečerjave in rjavorumene ušice, navadno brez kril.

K r v a v e u š i c e se silno naglo razmnožujejo in so zelo škodljive, ker izsesavajo s svojim dolgim in tenkim rilčkom drevesni sok ter jemljejo na ta način drevesu potrebne življenjske snovi. Na takšnih mestih nastanejo brazgotine in nabrekline. Veja in včasih vse drevo shira in se posuši.

Razmnožujejo pa se krvave ušice takole: V zgodnji spomladi se izležejo iz zimskih jajčec na drevesu samice, ki kmalu dorastejo in skoté žive mladice, in sicer zopet le samice. Te rodé nadaljnje rodove samic. Tako se ponavlja rod za rodom skozi vse poletje. Ker nimajo kril, ne morejo letati, marveč le lazijo z veje na vejo. Šele v juliju se izležejo krilate samice, ki rodé samce in samice. Te pa ležejo v razpoke na vejah in deblu jajčeca, ki prezimijo na drevju do spomladi in jih tudi najhujši mraz ne uniči. Mnogoštevilne samice pa se jeseni podajo po deblu navzdol in prezimijo v zemlji ob koreninskem vratu in koreninah. Tu jih najlaže zatremo po-

zimi. Okrog jablan, ki so bila poleti močno napadena od krvavih ušic, odgrebemo ob koreninskem vratu zemljo ter namažemo deblo in debelejšé korenine z apnenim beležem ali pa z 10% arborinom, ki uniči krvave ušice. Zemljo pa potresemo z apnenim prahom. A tudi staro, razpokano skorjo na deblu in vejah je treba ostrgati s primerno strguljo in z žično ščetko na po tleh razgrnjeno plahto ali rjuho ter ostržke nato sežgati. Spomladi in poleti moramo ušice sproti zatirati, kakor hitro se pojavijo. Močno napadene mladike in vejice odrežemo in sežgemo. Kjer koli zapazimo na veji belo prevleko, namažemo tista mesta s čopičem in 10% arborinom. Ako ga nimamo slučajno pri roki, si pomagamo lahko tudi z gorilnim špiritom, v katerem smo raztopili nekoliko šelaka (na liter špirta 20—30 g šelaka). Kdor zgodaj spomladi uniči prve ušice, bo imel pozneje mir pred njimi. Najboljše sredstvo proti tem zajedavcem pa je 7—8% arborin, s katerim umni sadjar poškropi sadno drevje pozimi in spomladi, preden začne drevo odganjati. Z zimskim škropljenjem ugonobimo poleg zimskih jajčec krvavih ušic še druge zajedavce, ki prezimujejo na drevju, kakor jajčeca listnih ušic, zimskega pedica, raznih stenic in bolšic ter nekatere bolezni.

Prvotna domovina krvave ušice je Severna Amerika. Od tam se je ta škodljivec razširil že po vsem svetu. V Evropo se je utihotapil s pošiljkami sadnega drevja že v 18. stoletju, in nam prizadeva vsako leto ogromno škodo na jablanah. Odkar so pa v njegovi domovini, Severni Ameriki, odkrili neko oso, ki spada k zajezdnikom in jo z latinskim imenom nazivamo *Aphelinus mali*, ne povzročá več krvava ušica v tamkajšnjih nasadih tolikšne škode. Ta koristna osica se je v Ameriki že tako močno razmnožila, da je že skoraj popolnoma izpodrinila škodljivo krvavo ušico. Iz Amerike so dobili osico tudi že v razne evropske države. Baje so izginile krvave ušice vsepovsod, kjer koli so se

te osice pojavile in razmnožile. Kako uničujejo osice krvave uši? Aphelinus mali polaga svoja jajčeca na ušice. Izlegle gosenice razjedajo nato živo ušico, ki končno pogine. Prav tako delajo pri nas razni najezdiki, na pr. goseničar zasaja jajčeca v gosenice kapusovega belina, črni najezdiki pa

v razne ličinke in bube, ki žive pod lubjem. Iz jajčec se izvale črvički, ki se hranijo z gosenico, ličinko ali bubo.

Ako se bo ta koristna osica razširila tudi po naših krajih, bo tudi našim sadjarjem veliko pomagano. Dokler je pa pri nas še ni, moramo sami skrbeti, da uničimo krvave ušice.

DROBNE ZANIMIVOSTI

OTROCI SPIJO. DEKLICE, STE ŽE kdaj opazovale mlajšega bratca ali sestrico, ko sta spala? Ali pa ste imele morda priliko, da ste opazovale več spečih otrok? Tedaj ste gotovo z začudenjem gledale, kako so ti otroci

spali in kakšne čudovite lege so si pripravili med spanjem: pri enem je visela ena noga skoraj vsa čez rob postelje, drugi se je n. pr. krčevito držal z roko ograje okrog postelje, tretji je ležal na trebuhu in imel roke popolnoma podvite pod seboj, neki deček se je tako zakopal pod preobilno odejo, da je bil ves potan od vročine. Polno je še načinov, ki nam kažejo, kako spe ubogi otroci težko, z mučnimi sanjami spremljano nezdravo spanje.

Kaj je vzrok takega nemirnega spanca, ki ne dovoli otroku, da bi se pošteno odpočil ponoči? Največkrat je temu kriva preobilna hrana zvečer. Temu se bo torej najlaže ogniti. Otrok

naj večerja malo in ne pretežko hrano. Otrok naj spi v postelji, kjer se najbolje počuti in ne na divanu. Pokrit naj ne bo preveč in tudi posteljna podlaga, na kateri otrok leži, naj ne bo premehka. Čim trša je ta podlaga, tem bolj zdravo je zanj. Seveda vplivajo na deco tudi razburljivi dogodki, ki jih doživi podnevi.

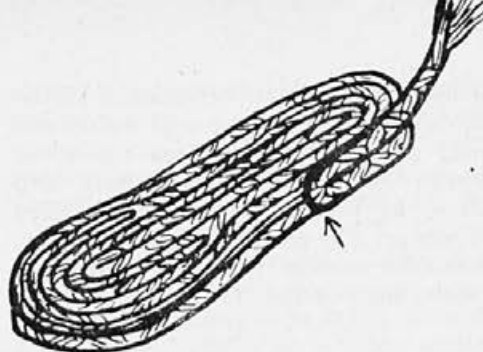
Toda slabo spečemu otroku lahko pomagamo: Otroka, ki spi na trebuhu, obrnemo na hrbet, noge, ki so se zapletle med posteljno perilo, odmotamo in mu popravimo nekoliko odejo, da bo ležal čim udobneje. Opazili bomo lahko takoj, da bo otrok laže in mirneje spal. Tako ga spravimo vedno v pravilno lego, pa se bo kmalu privadil in bo sam obstal vedno v takem položaju. Seveda pa zaradi tega ne bomo sedeli vso noč ob njegovih postelji in ga prevračali v pravičen položaj. Ne, dovolj bo, ako pogledamo našega varovančka, kako spi, preden gremo sami spat, in mu tedaj pomagamo, če je potrebno.

LAHKE PLETENE OPANKE. — Zima je že skoraj pred durmi in potrebno je, da si pripravimo kaj toplega za naše noge. Ni bolj prijetnega pozimi, ko so lahke in tople copate, oziroma opanke. Take opanke si lahko napravimo sami. V šoli smo se učili, da je bilo prvo ročno delo naših pradedov pletenje iz vitic in ličja. Poskusimo še mi z delom, ki je bilo našim prednikom že znano.

Potrebujemo 250 gramov navadnega vrtnega ličja (vlakna). Vzamemo po 12 vlaken skupaj, jih na enem koncu zvežemo v vozle, ki ga pritrdimo na kljuko. Sedaj primemo po 4 vlakne v roko in si spletemo kito. Ker potrebujemo 10—12 metrov dolgo kito in so vlakna kajpada prekratka, jih dodamo naslednjih 12, ki jih vpletemo nekoliko v prejšnje, da nam ostane kita trdna. Tako dolga kita nam bo zadostovala za eno opanko, zato si spletemo za drugo še eno kito. Obe opanki bomo spleтали istočasno, da bosta enakomerno narejeni. Oba konca kit dobro zadelamo. Sedaj si narišemo obris podplata, ki ga bomo najprej pletli. S svojo nogo stopimo na kos belega papirja in si zarišemo s pokonci stoječim svinčnikom natančno ob nogi njen obris. Sledi pletenje podplatov. Dolžino narisane podplata izmerimo. Ako znaša ta dolžina 25 cm, tedaj odmerimo na kiti 20 cm, torej 5 cm manj in to pri vsaki meri. Ob odmerjenem mestu upognemo kito in jo vodimo ob odmerjenem koncu nazaj. Oba konca prešijemo z močnim sukancem. Zopet upognemo kito in jo vodimo v nasprotno smer ter jo sproti našijemo ob že sešite konce. Vse izgleda kot na dolgo raztegnjen polž. Pri vsem delu pazimo, da postavimo trakove kite pokonci. Tako bo podplaf visok, kolikor je kita široka. Ko smo nekaj vrst tega podplata že našili, pričnemo že z delom drugega. Za tem nadaljujemo zopet z delom prvega podplata. Sprednji konec, kamor pridejo prsti, moramo razširiti. Zato splejemo kito do sprednjega konca, in sicer $\frac{1}{3}$ od začetka, ter jo takoj obr-

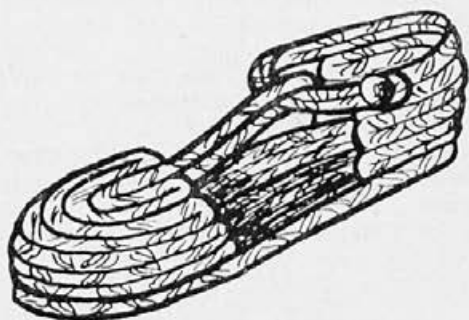

1. slika

nemo nazaj. To lahko opazimo na 1. sliki. Sedaj nadaljujemo z delom kot prej in to tako dolgo, dokler nismo napolnili ves obris podplata, ki naj bo za eno vrsto večji od obrisa na papirju. Kite ne odrežemo, temveč jo takoj uporabimo za sestavljanje opetnika. Ob strani opetnika upognemo kito in jo speljemo tako, da polagamo ožji del pletene kite vrh podplata. To je potrebno, ker morajo biti vsi zgornji deli opank nekoliko mehkejši in tudi ožji od podplata. Puščica na 1. sliki nam pokaže, kje pričnemo s šivanjem opetnika. Sedaj vodimo konec kite okoli petnega dela do nasprotnega konca, kjer zopet upognemo pleteni trak in ga vodimo zopet nazaj. Med tem polaganjem pa sproti šivamo vse trakove s pokonci stoječimi šivi. To delamo, dokler ni opetnik dovolj visok za našo nogo. Pri obeh opetnikih, t. j. za desno in levo opanko, končamo ob notranji strani opetnika. Kite tudi sedaj ne odstrižemo, ker jo uporabimo za trak kot zaponko. Nogo položimo v na pol skončano opanko ter odmerimo na kiti dolžino traku za zapenjanje. Ob odmerjenem koncu upognemo kito ter pustimo nekoliko odprtine za gumbnico, nato pa vodimo trak ob prejšnjem nazaj do opetnika, kjer odstrižemo kito in jo zadelamo čim lepše. Trak za zaponko pa sestoji na ta način iz dveh vrst, da je močnejši. Na drugi konec opetnika prišijemo lesen gumb, ki je primerno velik za pripravljeno gumbnico.

Sprednji konec, del, kamor vtaknemo prste, lahko napravimo kar enostavno: 2 konca pletene kite prepletamo križema in dobimo tako prave

opanke, ki pa so zelo odprte in bi bile manj tople. Zato poskusimo napraviti opanke, ki imajo nekoliko bolj zaprt sprednji del, kot vidimo na 2. sliki. Odrezano kito prišijemo z začetnim koncem ob sprednji del podplata. Pleteni trak polagamo in seveda obenem tudi šivamo pokončno ob podplatnem traku, kot pri opetniku.

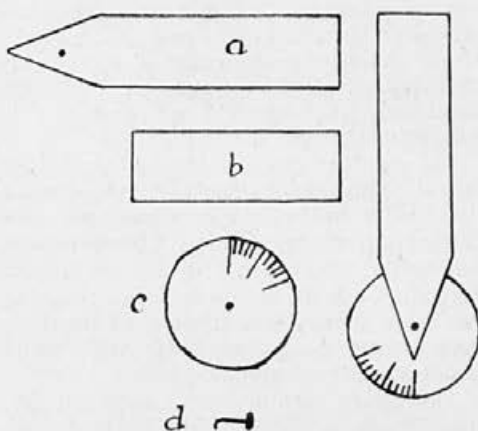
2. slika

Trak našivamo tako visoko, kolikor zahteva naša noga. Ko je potrebno, da zaokrožimo kapico, tedaj zaokrenemo pleteni trak tako, da je ploščati del skoro popolnoma vzporeden s podplatom. Trak nagnemo pri nadaljnjem delu vedno bolj vzporedno. Pri tem pa pomerjamo večkrat na nogi, da zadene pravo okrogolino kapice. To delamo, dokler ni kapica polna in tako skončana. Skrajni konec kite, ki nam je ostal, pa speljemo proti zaponki, jo z njim ovijemo in se vrnemo nazaj proti kapici. Tu ga na notranji strani prišijemo ob trakove kapice.

MI ŽE POTUJEMO PO ZEMLJEVIDU. — Mnogi ste se že seznanili z zemljevidom. Gotovo ste ugibali, kolika je oddaljenost dveh krajev in koliko časa boste potrebovali za to pot. Zadovoljili ste se s tem, da ste kar z ravnilom določili zračno črto in nato primerjali z merilom, ki je narisano na vsakem zemljevidu.

Tako merjenje pa je zelo netočno, ker niste upoštevali vseh krivin. Razdaljo med dvema krajema zmerimo natančno le takrat, če pomikamo po vsej poti malo kolesce, ki ima ob robu

milimetrsko razdelitev. Kazalec pokaže, koliko milimetrov smo prevozili s tem kolescem. Te milimetre potem samo preračunamo s pomočjo merila, ki je na zemljevidu. Vzemimo n. pr., da je kolesce napravilo po zemljevidu pot 8 mm. Zemljevid ima merilo 1 : 75.000, t. j. 1 mm na zemljevidu je v resnici 75.000 mm ali 75 m. Sedaj pomnožimo 75 m z 8 in dobimo 600 m.

Ko imate ročno delo, prosite g. razrednika, da skupno napravite tako pripravo. Dela ne bo dosti. Iz gladke in ne preveč trde lepenke izrežite dva dela *a* in en del *b*, ki ga prilepite med oba dela *a* tako, da ostane med konicama prazen prostor, v katerega pozneje pritrdite kolesce. To kolesce ima 2 cm premera (50 p) in ob robu milimetrsko merilo, skozi piko pa ga prebodite z iglo, ki jo na eni strani nekoliko skrajšate, in ukrivite. Eno polovico kolesca tudi lahko pobarvate radi boljšega pregleda. S to pripravo sedaj lahko izračunate vsako daljavo.

Ne vemo pa še, koliko časa bomo potrebovali za kak izlet. Da prehodimo 1 km, potrebujemo 12 minut, t. j. 5 km v 1 uri, če je pot ravna. Ako pa se dviga, hodimo seveda počasneje in za vsakih 100 m dviga računamo 15 minut. Ako je sedaj pot dolga 10 km in se dviga za 300 m, potrebujemo približno $2\frac{3}{4}$ ure.

MLADINA PIŠE

PISMO IZ AVSTRALIJE. — PROTI večeru, 7. oktobra, smo odpluli proti Sydneyu, kamor smo dospeli po skoraj dvodnevni vožnji. Sydney je največje avstralsko mesto z 1¼ milijona prebivalcev in je drugo glavno mesto Zveze avstralskih držav, ki je pod pokroviteljstvom Anglije. Glavno mesto, kjer je sedež vlade Avstralske zveze, je manjši kraj Canberra, jugozahodno od Sydneya, z niti 10.000 prebivalci.

Po dvodnevem pristanku smo »odjadrali« na sever proti Brisbaueu na vzhodni obali Avstraliije. Komaj smo pričakovali naslednjega dne, konec našega potovanja in snidenja z našim dragim atekom. Tudi on nas je že težko pričakoval. Štiri pisma smo prejeli od njega še med vožnjo po zračni pošti. Od veselja nismo mogli več spati ne jesti.

Zjutraj, 12. oktobra, smo zagledali pristanišče in množico ljudi, ki je čakala na ladjo. Radostno smo jim odzdravljali z rokami in robci. Še malo in napočil je oni srečni trenutek, ko smo lahko našega dobrega ateka po dolgih letih objeli in se pritiskali k njemu. Od veselja in sreče smo vsi jokali. Želeli smo mu še mnogo

zdravih dni v njegovo zadovoljstvo in našo srečo.

Sprejmite vsi lepe pozdrave iz Avstralije od nas vseh. — Pisala Danica Plut, bivša učenka šole v Podzemlju. Ilustriral Tomaz Kvas iz Ljubljane.

LASTOVKE SE POSLAVLJAJO. — Skozi okno sem opazoval, kako so se lastovke zbirale za odhod. Vse polno jih je sedelo na žici in vedno so še prihajale nove. Bil je tak živ-žav, da mi je kar šumelo v ušesih. Najbrž so se pogovarjale, kako bodo potovale. Kar naenkrat pa so vse odletele. Gledal sem za njimi, dokler niso izginile.

Drugo jutro sem takoj pogledal skozi okno, če so se morda vrnile. Žice so bile prazne, ker so lastovke odletele na jug.

Bog jim daj srečno pot in na veselo svidenje spomladi! — S a m o K o v a č, IV. razr., vадnica, Ljubljana.

NAŠA VAS. — DOMA SEM V LOČAH. Prej je bilo mesto Loč otok. Sredi otoka je bil hriček, na njem pa tri kapelice, posvečene sv. Duhu. V kapelicah je bila večkrat maša. H kapelicam je vozil čolnar. Dravinja je prinesla toliko peska, da je zasula jezero. Po zasipu jezera je zrastle mnogo ločja. Blizu Loč je Zbelovski grad. Tam je bila krvava rihta za spodnje Štajersko. Tam so zločince obsojali na smrt. Pod gradom stoji križ, kjer so nekdanje stale vislice.

Blizu Loč je trg Konjice. Blizu Konjice je Žički samostan. Večkrat ga pridejo obiskat izletniki. Na več krajih se že podira.

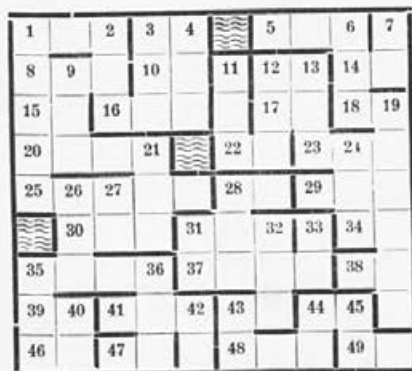
Vabimo vas, dragi »Naši rodarji«, da ga pridete pomladi sami obiskat in si ogledat naše štajerske kraje.

Vse prav iskreno pozdravljata Košir Marica in Krajnc Micika, učenki IV. razreda.

JESENI V GOZDU. — MAMICA, IVO in Ana so šli na sprehod. Lepo toplo je sijalo sonce. Prišli so v gozd, kateri je bil poln košatih dreves. Ko gresta Ivo in Ana naprej, zagledata veliko drevo. Zelene kroglice so visele na drevesu. Ko vpraša Ivo mamico, kaj da je to, močno zapihlja veter in kroglice so padale na tla. Ivo in Anica pobereta kroglice in vidita, da iz vsake kroglice kuka kostanjček. Tako sta bila vesela, da sta kar poskakovala. Nabrala sta mnogo kostanjčka in odšla z mamico veselo domov. — B e s e d n i k B e b a, II. r., Ljubljana.

CICIBANOVA KRIŽANKA

PETER OBLAK, 3. R. VADNICE V LJUBLJANI

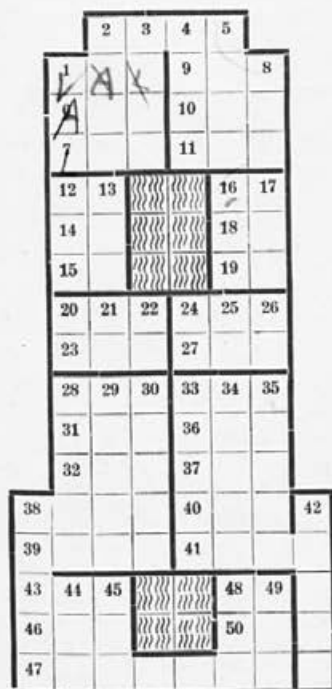

V o d o r a v n o : 1. lesena palica, 3. veznik, 5. reka v Bosni, 8. važen del glave, 10. oziralni zaimek, 12. nikalnica, 14. nikalnica, 15. veznik, 16. velika košara, 17. osebni zaimek, 18. stara pijača, 20. ujeda, 22. prislov časa, 23. žensko krstno ime (3. sklon), 25. kočja iz blaga, 28. veznik, 29. sukanec, 30. velika morska žival, 31. moško krstno ime, 34. osebni zaimek, 35. reka v dravski banovini, 37. oblika glagola goniti, 38. vzklík, 39. vzklík, 41. domača beseda za očeta, 43. nikalnica, 44. nikalnica, 46. nikalnica, 47. kazalni zaimek, 48. glavni števník, 49. predlog.

N a v p i č n o : 1. domača žival, 2. staro orožje, 3. znamka ur, 4. mesto v južni Srbiji, 6. žensko krstno ime (4. sklon), 7. prislov časa, 9. del notranjosti cerkve, 11. svojilni zaimek, 12. moška oseba iz sv. pisma, 13. glavni števník, 19. kraj v dravski banovini ob Savi, 21. moška oseba iz sv. pisma, 24. sukanec, 26. pritok reke Volge, 27. osebni zaimek, 28. moško krstno ime, 31. kraj na jugu Ljubljanskega barja, 32. osebni zaimek, 33. oziralni zaimek, 35. sanje, 36. domača beseda za očeta, 40. osebni zaimek (3. sklon), 42. vzklík bolečine, 43. nikalnica, 44. predlog, 45. glavni števník.

KRIŽANKA „PEČ“

SESTAVIL: GOLOR JOŽE, DIJAK, VUZENICA

Besede pomenijo:

N a v p i č n o : 1. vodni gib, 2. žensko krstno ime, 3. svetopisemska oseba, 4. občutek tesnobe v spanju, 5. svetopisemska oseba, 8. žensko krstno ime, 12. žuželka, 13. iglavec, 16. svetopisemska oseba, 17. priredni veznik, 20. kratica za lastnoročno, 21. medmet, 22. kazalni zaimek, 24. osebni zaimek, 25. veznik, 26. pomožni glagol, 28. kum, 29. tujka za nadstropje, 30. rogata žival, 33. sadni škodljivec, 34. krma, 35. konj kraljeviča Marka, 38. moško krstno ime, 40. ploskovna mera, 42. čedna stvarca (ptica), 44. prva žena (4. sklon), 45. nedoločni števník, 48. žensko krstno ime, 49. družinski član.

V o d o r a v n o : 1. prevozno sredstvo, 2. letni čas, 6. predplačilo, 7. sredstvo za pleskanje, 9. ti in jaz, 10. reka v zap. Nemčiji, 11. veznik, 12. predlog, 14. pomožni glagol, 15. ploskovna mera, 16. pritrilnica (nem.), 18. starslov. pijača, 19. pomožni glagol, 20. stara utež, 23. kviri železo, 24. otok v Jadranskem morju, 27. star veznik, 28. ptičja krma, 31. moško krstno ime, 32. dan (nemško), 33. se nosi na hrbtu, 36. oče, 37. glej 45. navpično, 38. jahanje, 39. poljedelec, 40. latinski pozdrav, 41. vodna ptica (4. sklon), 43. del obleke, 46. prva žena, 47. neodrešeno ozemlje, 48. igralna karta, 50. nikalnica.

Trije izžrebani rešilci ugank bodo prejeli lepa darila.

BOŽIČNA UGANKA ZA CICIBANČKE

C B O Č
I L Ž
I B E I
C A S
Š I N E
R L U
A O E V
N D Ž

Kateri stavek se skriva v njej?

Uganke v 3. štev. »Našega roda« so pravilno rešili in so bili izžrebani:
Stefan Steiner, učenec 6. razreda ljudske šole v Beltincih, Prekmurje.
Marija Marinič, učenka 4. razreda ljudske šole v Hajdini pri Ptujju.
Stanko Češarek, učenec 2. b razreda v Sodražici.

Prejeli so lepa darila.

LJUDSKA SAMOPOMOČ

reg. pomožna blagajna

v Mariboru, Aleksandrova 47

v lastni palači

Podružnica: Ljubljana, Tyrševa cesta 34

sprejema vse zdrave osebe od 17. do 70. leta v zavarovanje za pogrebno za zneske od din 1000— do 10.000—; za doto od 1. do 16. leta starosti za zneske od din 1000— do 25.000—.
— Zahtevajte brezplačno pristopno izjavo in informacije! — Do sedaj izplačali na podporah preko 30 milijonov dinarjev.
Ustanovljena leta 1927.

Zaupniki se sprejemajo za vsak kraj dravske banovine

Otroci, hranite in varčujte,
p o m n i t e :
Iz malega raste veliko!

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

izdaja na dom **domače hranilnike**,
najboljše učence **obdaruje** z zlatimi
darilnimi knjižicami. Stopite tudi Vi v
krog njenih vlagateljev in varovancev!

*Kar potrebuje mladina v šoli
in doma, dobi po nizkih cenah v*

Učiteljski knjigarni

v Ljubljani

in v podružnici v Mariboru

Posebno priporočamo bogato izbiro lep-h
mladinskih knjig po znižanih cenah.
Izberite knjige po cenikih, ki jih imajo
šolski upravitelji, in naročite skupaj,
da bo nižja poštnina

Klišaje

eno- ali večbarvne, za časopise,
knjige, razglednice itd., izdeluje

klišarna

»Jugografika«

Ljubljana, Sv. Petra nasip 23

ZA MIKLAVŽA

zelo prikladna darila nudi tvrdka

A. & E. SKABERNĚ
LJUBLJANA